

WESTERN ROMAN

LASO

cijena

d broj 766

800

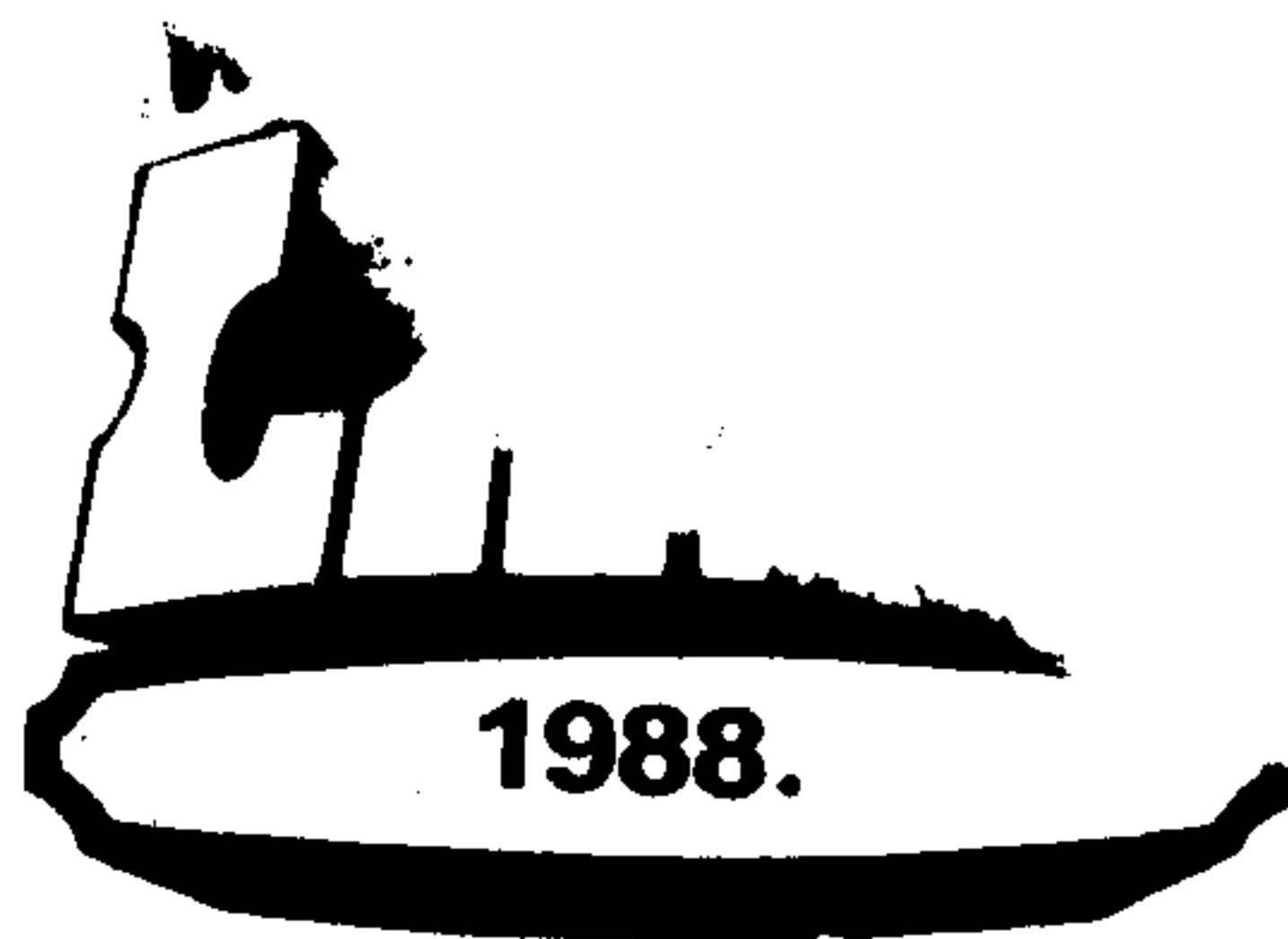
YU ISSN 0353-2399

9 770353 239006

John Gray

KANJON KIOVA

John Gray

KANJON KIOVA

VIKOVA
VIA PRESS
AGENCIJA

Glavni i odgovorni urednik: Milivoj Pašiček
Izdavač: NISPRO VJESNIK (predsjednik Poslovnog odbora Vjekoslav Koprivnjak)
– OOUR Informativno-revijalna izdanja
(direktor Božidar Radman)
Predsjedavajući Savjeta: dr Ivan Krtalić
Adresa redakcije, izdavača i tiskare: 41000 Zagreb, Avenija bratstva i jedinstva 4
Telefoni: 041/528-099, 515-555, 519-555 i 333-333
Telex: 21 121 YU VSK
Kolegij redakcije: Berislav Grabušnik (graf. ur.), Marija Jurela (urednik), Pavle Lugarić (zamjenik gl. i odg. urednika), Milivoj Pašiček, Biserka Pupavac (pomoćnik gl. i odg. urednika) Tisak: NISPRO
•Vjesnik•, OOUR Novinska rotacija i OOUR TM

Urednik: Ana Hrastović
Grafički urednik: Ivica Bartolić
John Gray: **Kanjon Kiova**
Naslov originala: Kiowa-Canyon
Copyright: VPA
Recenzija: Zorislav Ugljen
Prijevod: Stanko Juriša
Laso broj 766 izlazi 17. 6. 1988.
u nakladi od 60.500 primjeraka.

I
Elmar Sparks upravo je skretao svojom zapregom prema rijeci kad se oglasila lokomotiva poznata pod nazivom »lok-4-2-4«, poprativši prodorno pištanje oblacima pare, koja se širila iznad lanca teretnih kola na ulazu u stanicu Red River Springsa.

Tračnice su svjetlucale na suncu poput metalnih žila. Canadian River nalikovala je na titrav put kojim se lijeno vukla voda.

Kad je Sparksova zaprega ugazila u prijelaz, voda je prskala po kolima i prigušivala klepetanje lonaca i tava kojima su bila natovarena.

Pored Sparksa na visokom kočijaškom sjedalu bila je Raquel. Tlo pod kotačima bilo je tako neravno da se morala pridržavati za naslon da ne padne u rijeku.

Tada su prasnuli pucnjevi.

Na praznom prostoru pored kolosijeka i zdanja za uskladištavanje tereta staja-

li su ljudi. Njihova je vika nadglasavala lokomotivu.

Kad se Sparks približio kolodvoru, ugledao je polugologa indijanskoga dječaka, bosonogoga, s vrpcom preko čela, kako trči prema odraslomu Indijancu koji je ležao na tlu pored rampe za utovar goveda. Radilo se o muškarcu srednje visine i snažne građe.

Ponovno su planula dva hica. Tanad je udarala lijevo i desno od indijanskoga mladića, cijepajući ogradu obora. Mladić je teturao. Bez vriska, bez glasa.

Čovjek na tlu pomaknuo se. Istoga trenutka zabio se metak u pijesak pored njegove glave, zasuvši ga po licu.

Čovjek s revolverom bio je visok i mršav, dugoljastoga lica i zloga pogleda kojim su sijevale duboko usadene, zasjenjene oči.

Moralo se priznati da je dobar strijelac. Kolt je dr-

žao u desnoj ruci gotovo labavo a pucao je s boka, bez gađanja, ali sa sigurnošću.

Indijanski dječak ponovo je pokušao prići suplemniku da mu pomogne. Mršavi revolveraš opet je pucao. Metak se zabio ispred mladiceva stopala.

— Kiove — reče Raquel.

Sparks je šutke kimnuo.

Potom je skrenuo kola tako da prijeđu preko kolosijeka i da se približe mjestu za utovar stoke.

Planula su još dva pucnja. Mršavi se meketavo smijao.

Tada je zašištao zrakom Sparksov bič. Revolveraš je kriknuo. Revolver mu je ispao iz ruke. Tijelo se zanjelo. Koljena su popustila i mršavko se skljojao u prašinu.

Sparks je sjedio na kolima gotovo opušten. Na njegovu suncem oprženu licu nije bilo znakova uznemirenosti.

Dugu svijetlu Sparksovu kosu pokrivao je šešir široga oboda, zasjenjujući mu lice. Preko čela vezao je perlama ukrašenu vrpцу.

Galama je utihla. Većinu prisutnih sačinjavali su naseljenici iz Red River Springsa.

Mršavi revolveraš okrenuo se naglim trzajem i skočio je na noge. Istoga trenutka posegnuo je za drugim revolverom. Sparks ga je ponovo oborio.

Raquel je podigla sačmaricu.

— Svatko može pokušati — rekla je. — Ali tko se neće u ovo miješati, neka se brzo makne. Sačma udara naširoko.

Ljudi su se odmah odmakli. Ostala su samo trojica revolveraševih drugova. Njihove su ruke počivale na kundacima, ali nijedan nije potezao.

— Momče, imate li konje? — pitao je Sparks, na granici uobičajenom mješavinom engleskih i španjolskih izraza, začinjjenih indijanskim dijalektima.

— Imamo — reče mladić, pridižući suplemenika.

Na Indijancu se vidjela razjapljena čelna rana i nekoliko tragova udaraca.

— Penjite se u kola — reče Sparks.

— Ovo ćeš požaliti — mrmljao je mršavi revolveraš, pridižući se zgrčena lica.

— Sredi se! — dobaci mu Sparks i potjera zapregu.

Indijanci su posjedali straga i kola su ušla u grad.

Na glavnoj ulici Red River Springsa stajale su skupine ljudi. Muškarci su promatrali Sparksa i njegovu ženu zlim pogledima.

Raquel je držala sačmaricu na koljenima sve dok nisu stigli na trg. Odložila ju je tek kad se Sparks zaustavio ispred zdanja na kojemu je pisalo »Canadian Railroad Store«.

— Hej, 'dugo te nisam vidio, Sparks! — viknuo je Cass Marlow, izvukavši se iz trgovine.

Taj čovjek kao da je čitav bio sazdan od lopti. Kako je nosio pregaču koja je dosizala gotovo do poda, činilo se da ne hoda nego se kotrlja.

Cassove šake bile su nalik na svinjske loptice. Ruke su podsjećale na maljeve. I lice i čela bili su crvenkasti, kao da ih je netko ulaštio.

— Zemlja je prostrana — nasmiješi se Sparks. — Indijanska su naselja raštrkana i dok ih obidemo...

— Znači, još trguješ s Indijancima? — upita Marlow zabrinuto. — Vruć kesten, Sparks! Digao bih ruke od toga. Jedan kriv pogled, i eto ti nevolje.

— Baš me briga za mišljenje tupavih budala — reče Sparks. — Kao što znaš, Indijancima isporučujem lonce, tave, sjekire, noževe, brašno i šećer, a ne puške. Ovo zadnje prepustam onima koji su zainteresirani za male indijanske ustanke.

— Znam, znam — reče Marlow. — Ali ljudi lako povjeruju... Budi oprezan, Sparks! Sve je manje prijatelja Indijanaca!

— Zato se ne zadržavam u ovakvim gnijezdima, Cass — reče Sparks. — Nego, još nisi pozdravio Raquel!

— To si neću nikada oprostiti! — uzvрати Marlow

i izdaleka pruži Raquel ruku.

Raquel je bila vitka, visoka i odlučna žena kestenjave kose.

— Svaki si put ljepša, Raquel — izusti Marlow. — Cvateš! Makar te ovaj divljak vuče divljinom. Znaš, zavrijedila si lagodniji život!

— Imala sam ga — reče Raquel — i zato znam da je baš ovaj sadašnji onaj pravi!

Marlow podigne glavu i reče: Dovezli ste dva Indijanca?

— Da. Nekoliko bitanga zabavljalo se na kolodvoru time da ih mrcvari — reče Sparks. — Pogledaj ovoga! Ali stigli smo navrijeme da pokvarimo zabavu!

— O tome i razmišljam — reče Marlow, namrštivši čelo. — Uvijek pomažeš Indijancima. Ljudi to ne vole, Sparks! Svijet je takav i ne možeš ga promijeniti. Ljudi su takvi, kakvi jesu. Ovdje na granici nitko ne voli Indijance. Znači, prilika je da stekneš mnogo neprijatelja.

— Tko nema pravih neprijatelja, nije zaslužio prijatelje — reče Sparks.

Šutljivi indijanski dječak poveo je ratnika prema pojilu, da se opere od krvi.

Sparks im je rekao:

— Bilo bi dobro da što prije odete iz grada. Nisam siguran da bih vam još jednom mogao pomoći.

— Konji su u blizini — reče dječak i ozbiljno pogleda Sparksa.

Dječak je dobro govorio engleski. Vjerojatno je bar neko vrijeme pohađao misionarsku školu.

— Tebe zovu Indian Sparks?

— Znaš me?

— Čuo sam za tebe. Mi smo iz plemena Satante.

— On je moj prijatelj — reče Sparks. — Pozdravi ga. Uskoro ću svratiti k njemu.

— Neka te na putu čuvaju dobri duhovi.

— Jeste li čime izazvali one bijele ljude? — upita Sparks.

— Htjeli smo kupiti ovcu — reče mladić. — Čovjek s revolverom počeo je odmah po nama pucati. Njegovi su nas prijatelji tukli.

— Klonite se naselja bijelaca — reče Sparks.

Kiove su pošli niz ulicu prema kraju grada. Sparks je ušao u prodavaonicu.

— Raquel mi je pričala o tome, što se dogodilo — reče Marlow. — Znaš li, Sparks, tko je bio taj čovjek?

— Neka bitanga.

— Tyron Culver — reče Marlow. — Nisi čuo za njega?

— Nisam.

— Revolveraš najgore vrste — reče Marlow. — Nitko živ ne zna, čime se zapravo bavi. Navodno lovi indijanske skalpove. Prodaje također bizonske kože i vjerojatno krade stoku. U zadnje vrijeme vodi doseljeničke skupine u zapadne krajeve.

— Ne volim se zadržavati u gradu koji trpi takve tipove — reče Sparks. — Došli smo u kupovinu.

Sparks izvuče iz džepa popis stvari i doda:

— Odlazimo odmah poslije utovara.

— Kamo? — upita Marlow.

— Najvjerojatnije u Camp Nichols.

— Dalek put.

— Jeste — reče Sparks. — Težak i pust, ali mi smo na to naučeni.

— Možete jesti prijeko u »Far Eastu« — reče Marlow.

— Za naše prilike dobra kuhinja.

— Nismo razmaženi — reče Sparks, kimne Raquel i pođe.

Desetak koraka podalje stajao je u sjeni trijema Culver. Lice mu je bilo nalik na masku.

Žmirkavim očima promatrao je Sparksa.

— Sparks — rekao je glasno. Zatim je polako, prezirno dodao: — Indian Sparks.

— Što hoćeš, Culver? — upita Sparks. — Nije ti bilo dovoljno?

— Dobro je što me poznáš — reče Culver.

— To me baš ne raduje. Bilo bi mi draže da te nisam vidio.

— Svakako, svakako — reče Culver? — Požalit ćeš što si me sreo.

Sparks korakne na rub trijema. Na njegovim snažnim plećima nisu se vidje-

le godine što ih je nosio. Bio je uspravan kao da je istesan od stabla.

Na drugoj strani bili su Culverovi prijatelji.

Sparks ošine pogledom Culvera i reče:

– Gubi se dovraga!

– Ti si prvi na redu – uzvрати Culver.

Pritom je brzim pokretom trgnuo revolver i podigao ga je prema Sparksu.

– Prekrasno! – dovikne Raquel s prozora prodavaonice.

U rukama je držala vinčesterku, koja je očito pripadala Marlowu.

Culver se ukočio.

– Dobro pokrivaš leđa – procijedio je.

– Valja se ravnati prema lopovu – reče Sparks i pođe trijemom.

Kad je trebalo da prođe pored Culvera, Sparks je naglo trgnuo desnu nogu. Udarac je bio žestok. Culver je zauriao i pao. Na tlu se skvrčio i zabuljio se u prazninu, iznenađen time što se dogodilo. Revolver mu je ispao iz ruke.

Kad su njegovi ljudi potrčali preko ulice, Sparks ih je dočekao s oružjem u ruci!

– Nisam protivnik po tvojoj mjeri, Culver! – rekao je. – Za tebe su oni slabiji, koji se ne mogu braniti. Osim toga, nemaš dovoljno ljudi. Promisli i sredi se!

– Sredit ću ja tebe – reče Culver. – Sam!

Revolveraš je teško ustao. Lijevo rame bilo mu je neprirodno spušteno.

– Što se događa?

Pitanje je postavio čovjek koji je dolazio s kolodvora, idući vjerojatno tragom Culverova čopora.

Došljak bijaše gojazan i plećat. Na prsima je imao ulaštenu mjedenu zvijezdu.

Iza Sparksovih leđa stajao je Marlow. Pojavila se i Raquel.

– Napadnut sam – reče Sparks.

– Culver, gubite se! – reče šerif. – Pratim vas danima. Otkad ste ovdje, u Red River Springsu nema mira.

– Znači, ja sam krivac?

– Rekao sam što sam rekao – odgovori šerif.

– Razumijem – uzvрати Culver. – Ali bilo bi dobro da pripazite na ovoga prijatelja Indijanaca. Možda im on isporučuje oružje, kojim nas poslije ubijaju.

– Večeras vas ne želim vidjeti u gradu – reče šerif odlučno.

– Da to jednostavno progutamo, Tyron? – javio se mlad, prištičav Culverov pratilac.

– O tome se može razmišljati u zatvoru – reče šerif. – Naš zatvor nije osobito udoban, ali baš zato brzo dovodi k pameti. Ako mladiću nije dovoljan propuh, možda bi pomoglo da neko vrijeme diše na škrge u Canadianu?

— Što? I vi biste to, je li, sa mnom? Kako... — zamuckivao je mladić, rumen kao da ga je netko posuo paprikom.

— Kupelj u rijeci bila bi prva stvar koja se mora poduzeti u interesu ovoga grada, šmrkavče! — dobacio je šerif. — Smrdiš milju protiv vjetra. Ljudima koji rade potreban je čist zrak, jasno? Tutanj! Ili će zatutnjati iz moje ruke.

— Poslušaj šerifa — reče Culver neočekivano pokorno.

Potom je bez riječi krenuo niz ulicu.

Pratnja je pošla za njim. Bubuljičavi se okrenuo nekoliko puta, htio je nešto zaustiti, no čovjek koji je bio pokraj njega svaki ga je put munuo u rebra, tako da se povlačenje odvijalo u tišini.

Šerif se okrenuo prema Sparksu i Raquel. Gledao ih je zamagljenim pogledom.

— Vi ste Sparks? — rekao je.

— Da.

— Čuo sam za vas.

Sparks je šutio.

— Kako ćete dugo ostati ovdje?

— Dok mi natovare kola.

— Potrudit ću se da Marlow bude brz.

— Ako me time izbacujete odavde, predahnite! Ne volim se zadržavati u gradovima.

— Razumijem — reče šerif. — Ali mi smo na samoj

granici indijanskoga područja. Možda smo jedno naselje u krugu koji nije manji od tristo milja. Shvatite moju osjetljivost. Mir u ovom gradu osjetljiviji je od jajeta s tankom olupinom. A to je jaje u mojoj ruci.

— Moja žena i ja volimo mir — doda Sparks.

— Hm, ali drugi ne vole ljude vašega kova — uzvraća šerif. — Da se razumijemo, znam što se događalo na kolodvoru. Jasno?

— Naravno. Ali gdje ste bili kada je Culver mrcvario Kiove? — odgovori sparks pitanjem.

— Nisam bio u gradu — reče šerif. — Vjerujte mi da bih inače prekinuo igru. Međutim, da se razumijemo, Sparks, ne volim crvenokošce! U tom pogledu nemam razumijevanja niti za Culvera niti za vas.

— Dobro, šerife — reče Sparks mirno. — Ali nas dvoje ne morate goniti iz grada.

— Nadam se da vam Marlow neće prodati puške i alkohol.

— Što se toga tiče, ne uzbuđujte se, šerife — reče Sparks. Ne trgujem niti s jednim niti s drugim.

— Znam ja komančeroze!

— Ali ja nisam komančero!

— Vi trgujete s Indijancima, nije li tako?

— Jeste. Ali Indijancima nisu potrebne samo puške i alkohol — odgovori Sparks.

— Alkohol im je ponajmanje potreban.

— Sparks — reče šerif — nemam volje da s vama raspravljam. Nemam, zasad, razloga da protiv vas išta poduzimam. Niste se ogriješili o zakone. Ali ipak otidite što prije iz ovoga grada, u kojemu moram održavati mir i red.

— Razumijem — reče Sparks. — Nadam se da niste protiv toga da žena i ja ovdje nešto pojedemo?

Šerif nije odgovarao na pitanje.

— Jesam li te opomenuo?

— reče Marlow s uzdahom.

— Potvrđujem! — uzvрати Sparks. — Ali znam ja ljude. Dok Raquel i ja jedemo, ti se bavi utovarom. Poslije toga odmah ćemo krenuti.

— Pritom pazi na leđa!

— Raquel to ne moraš reći.

— Razumijem — promrmlja Marlow.

Tragačevo lice bijaše naborano i tužno.

— Želio sam da večeras budete moji gosti — rekao je.

— Unaprijed smo zahvalni! — reče Sparks. — Ali bez obzira na Culvera i šerifa, nismo namjeravali ovdje noćiti. Da bih dobro spavao, iznad mene mora biti široko nebo.

— Znaš — reče Marlow — često mi se čini da si u sebi čisti Indijanac.

— Imaš pravo — dobaci Raquel sa smiješkom. —

Svatko mora znati, kamo spada!

* * *

Kad su se Indijanci pojavili na vrhovima iznad Beaver Creeka, kolona kola kretala se nizinom prema zapadu. Mazge su se uspinjale u zapregama. Uzde su većinom držale žene, zaštićene protiv sunca rupcima. Pored kola išli su muškarci, s puškama prebačenima preko ramena.

Sunce je zakriljivalo ratnike. Iz te nevidjelice odjednom su se pojavile sjene. Začula se vika i konjski topot. Činilo se kao da je naletjela oluja.

Niski, snažni ratnici, neki napola goli a neki vrlo malo odjeveni jurili su tako da im je vijorila kosa. Većina je imala lukove i strelice. Pojedinci su pucali iz pušaka.

Žene su prizivale djecu. Muškarci su žamorili. Čelna kola skretala su prema potoku. Druga zaprega nije se dala obuzdati. Izbezumljene životinje izazvale su prevrtanje. Žena koja je držala uzde nestala je ispod pokrova. Njezin je muž priskočio i očajnički je pokušavao da ispravi kola, no mazge su vukle ustranu i ništa se nije moglo učiniti.

Sljedeća zaprega s mukom je projurila mimo.

Ratnici su već bili sasvim blizu.

Osula se tuča strelica. Trojica su pogodena u prvom naletu. Ostali su se ba-

cili u travu i počeli pucati.

Konjski topot zaglušivao je pucnjavu. Nekoliko indijanskih konja popadalo je. Ratnici su se kotrljali naokolo. Posvuda su odjekivali krikovi i uzvici.

Žene su grabile djecu i nastojale su naći zaklon pod obalom. Muškarci su pokušavali da kola dobiju u krug i da se tako brane od Kiova. Mazge su podivljale u ormi. Uzde više nisu služile ničemu.

Namjera da se od kola stvori zaštitni обруч morala se napustiti. Preostalo je još samo da se zategnu kočnice i da se svatko baci u bilo kakav zaklon.

Većina se zaklonila iza kotača. Odatle se očajnički pucalo, dok su se strelice sad već svima poznatim šumom zabijale u bokove kola.

Krikovi su javljali da je netko pogoden.

Ranjenici su se valjali travom, lomeći pritom strelice koje su virile iz tjelesa.

Ispred čela Kiove su se razdvajale u dva krila, jašući lijevo i desno duž kolone. Ratnički redovi jurili su do potočnoga zavoja i tu su nestajali u prodolini.

Na trenutak je zavladala tišina. Prekinuo ju je plač djece. Žene su vriskale. Muškarci su se dozivali. Životinje su njištale i frktale, lamatajući ormom koja ih je sputavala.

Većina muškaraca žurila je prema plećatom čovjeku

koji je pokušavao uspraviti prevrnutu kola i izvući napola pritiješnjenu ženu. Jadnica je izgubila svijest, no bila je živa.

— Rekli su nam da je put uz Beaver Creek siguran!

— vikao je jedan od naseljenika. — Slagali ste se s time, a što kažete sada, Bower? Poduzmite konačno nešto, dovraga!

— Dva mjeseca ovdje nisu viđene Kiove — odgovorio je Bower.

Lice mu se trzalo. Uzbudjenje nije uspijevao prikriti.

— Vjerujete li da bih vas vodio ovim putem da sam slutio što nas očekuje?

— Ali što da sada radimo?

— Preostaje nam da se borimo — reče vođa puta, sliježući ramenima. — Natrag ne možemo. Ako ispregnemo mazge i pokušamo odjašiti, stići će nas prije negoli što prijedemo kilometar ili dva.

U zraku se začulo šuštanje. Vođa kolone još je otvarao usta, no riječi se nisu mogle razumjeti. Pao je poleduške i ostao nepokretan u travi.

Muškarci su se ukipili na svojim mjestima. Iz te ukočenosti trgnula ih je ratnička krika.

— Pod obalu! — viknuo je netko.

— Što će biti s mojom ženom? — očajavao je čovjek koji je još pokušavao izvući tijelo što ga je priklješčio prednji desni kotač.

Nitko nije odgovarao na to pitanje. Svi su se spustili prema potoku.

Čovjek kod kola pridigao se, uzeo je pušku i počeo je pucati po ratnicima koji su nadirali s istočne strane.

Sljedećega trenutka pogodila ga je strelica. Čovjek je uhvatio obadvjema rukama puščanu cijev. Htio se poduprijeti, no klonuo je u travu pored svoje žene.

Indijanski ratnici kao da su letjeli. Visjeli su postrance uz konjske trbuhe i gađanje nije bilo moguće.

Napadali su duž potoka. Neki su svoje mustange nagnali u plitku vodu i tukli su obalu.

Muškarci iz kolone stvorili su krug oko žena i djece, po kojoj su pogle majke da ih zaštite tjelesima.

Pucnjevi su odjekivali. Pogodena su dva ili tri konja, nijedan ratnik. Pred samim ljudskim obručem Kiove su se uspravile. U prednjim su redovima jašili ratnici s puškama, ispaljujući prave salve. Tanad je obasula potočnu obalu.

Pogođeno je dvoje ili troje ljudi. Ranjenici su se kotrljali u vodu.

Druga je skupina Indijanaca napadala muškarce koji su ležali u travi i grozničavo pokušavali da što prije napune oružje.

Oni koji su uspjeli ustati potisnuti su u potok. Kiove su skakale s konja i bacali se na bjegunce. Sijevali su

noževi. Voda se uz obalu zamutila. Tjelesa su se ispremiješala. Tko nije imao nož, udarao je pesnicama.

Krkljanac je bio žestok, no otpor je pomalo slabio.

Ratnici su zbijali bijelce na obalu i isprezali su mazge.

Neki su se Indijanci popeli na kola i uzimali su što im se činilo upotrebljivim i korisnim. Na kraju su počeli podmetati vatru. Najprije su planuli platneni pokrovi. Plameni jezici širili su se naokolo. Suho drvo gorjelo je pucketajući.

Kiove su sa zarobljenicima krenule prema jugu.

II

Pokret teretne kolone izazvao je pravu simfoniju zvukova. Kočijaški bičevi stvarali su nevjerojatno jake eksplozije. Zaprege su udarale kopitima da pokrenu točkove teško natovarenih kola. Muškarci su podvikivali. Psi su uznemireno lajali. Konji su frktali i rzali. Camp Nichols utonuo je u buku i u njoj kao da se skutrio.

Trgovačka karavana iz St. Louisa prešla je ravnice Kansasa i rub indijanskoga područja, valjajući se prema putu za Santa Fé, ostavljajući za sobom selišta s kućicama od adobe i obrasle rovove.

Pukovnik Rider Mortimer stajao je na trijemu komandanture i promatrao to gmizanje kola, koje se po-

navljalo dva put godišnje. Cilj je uvijek bio grad Santa Fé, najveće trgovište roba iz civiliziranog istoka i zabačenoga jugozapada.

Dvije čete konjice bile su u pratnji. Vojnici su u dugoj koloni jašili s jedne i druge strane kola.

— Ovaj put trgovcima neće biti lako — reče poručnik koji je stajao pored Mortimera.

— Zašto, poručniče Corber?

— Zbog Kiowa. Mnogo se govori o njihovim pokretima i o...

— Put za Santa Fé je siguran — reče Mortimer.

— Hoćete li to reći reporterima koji vas čekaju prije u kazinu?

— Na što mislite, poručniče?

— Mislim na to, pukovniče, kako je pravo tih ljudi da dobiju stvarnu sliku našega života ovdje na Zapadu.

Mortimer siđe s trijema. Ruke je prekrižio na leđima. Bio je uspravan poput svijeće i zategnut kao konjički oficir stare škole. Koracao je gipko. Bio je visok i snažan. Uglato lice bijaše glatko izbrijano.

— Mislite li, poručniče, da bih naš život mogao oslikavati nestvarnim bojama?

— Nisam to htio reći, gospodine! Kakve nestvarne boje! Ne bih si, uostalom, dopustio da...

— Camp Nichols mala je

i beznačajna točka na putu za Santa Fé, poručniče — prekinuo je Corbera pukovnik. — Ovdje nema novinskih priča o junačkim djelima. Tu smo samo zato da trgovačkim karavanama pružimo pratnju. Živimo u dosadi, bez uzbuđenja. Novinari će se morati zadovoljiti tim činjenicama.

— Neće biti zadovoljni — reče poručnik.

— Vidjet ćemo — promrmlja pukovnik.

Mortimer je prošao pored stražara kod oficirskoga kazina. Bilo je to izduženo cigleno zdanje s ravnim krovom, ispod kojega je vladala nesnosna vrućina.

U prostoriji u kojoj su se dva put godišnje održavale zabave za malobrojne oficire i njihove žene, u kojoj je posada priređivala božićne predstave, čekalo je više od tuceta novinara. Boja kože jasno je svjedočila o tome da se nitko od njih nije dugo zadržavao u tim zapadnim krajevima.

Mortimer je prešao pogledom preko zbijene skupine. Sačinjavali su je izvjestitelji velikih listova iz istočnih država, ljudi iz New Yorka, Washingtona, Bostona, Chicaga. Bio je prisutan također novinar »London Timesa«.

Reporteri su doputovali s trgovcima iz St. Louisa. Za nekoliko dana vratit će se u svoja sjedišta.

— Zahvaljujemo na prija-

teljskom prijemu, pukovniče! — rekao je jedan novinar.

— Gosti koji bi se zanimali za naš život, tu gdje jesmo, vrlo su rijetki — uzvratila Mortimer i sjedne za stol. — Prošlih ste dana bili u prilici da vidite, gdje živimo i djelujemo. Nadam se da ćete o tome pisati. O tome što ste vidjeli svojim očima. Nama nije do čitanja senzacija. Stalo nam je do toga da istok sazna kakva je ovdašnja stvarnost. Kongres u Washingtonu mogao bi se time konačno razbuditi i odobriti koji dolar za poboljšanje našega života.

— Konkretno, pukovniče? — Ako to niste vidjeli, gospodine... — obratio se pukovnik Mortimer novinaru koji je postavio pitanje, zastade i nastavi: — Sami osjećate kako su boravišne prostorije loše izolirane. Objekti nisu dobro građeni. Ljeti je prevruće, zimi je prehladno. Ne možemo se osloboditi gamadi. Krovovi prokišnjavaju. Dobivamo loše pokrivače. Ležajevi nisu dobri. Premalo je mjesta za vojnike. Opskrba bi mogla biti bolja.

— Ljudi u Washingtonu neće to slušati s oduševljenjem, pukovniče!

— Nitko ne očekuje oduševljenje! — reče Mortimer.

— Zaboravite tu riječ. Ovo nije ženski konvikt. Dvije godine zapovijedam Camp Nicholsem i kažem vam da

vojnici ovdje služe u teškim uvjetima. Nijedan poslanik ne bi to izdržao niti tjedan dana. Odgovoran sam za ovdašnju posadu i zato moram biti jasan i konkretan. Kakve bi koristi bilo od prešućivanja?

— Pisat ćemo o tome što ste rekli, pukovniče. Naravno, ako se ne bojite neprilika s Ministarstvom rata.

— Mislite li da mi se može desiti nešto gore od ovdašnjega života? — osmijehnuo se pukovnik, ne smekšavši pogled. — Rekrut dobiva mjesečno između devet i trinaest dolara. Koliko zaradujete vi?

— Vojnički poziv kod nas nije na cijeni, pukovniče — rekao je jedan reporter.

— Ali se očekuje da se vojnici kinje — reče Mortimer. — I to možete spomenuti u svojim izvještajima.

— Hoćemo, pukovniče. Ali naše čitaoce zanima još ponešto. Naprimjer, kako gledate na indijanski problem?

— Problem? — reče Mortimer i podigne obrve. — Kakav problem? Nema problema! Otkako vodim Camp Nichols, nije bilo niti jednoga jedinoga sukoba s Indijancima.

— Ali čuli smo da je u posljednje vrijeme dalje na jugu bilo napada na doseljeničke kolone.

— Poštovani, nemojte zaboravljati da su Indijanci u ovoj zemlji bili prije naš. Iz

toga oni s pravom izvlače logične zaključke: pravo na ono što su imali, slobodu da se kreću kuda su se kretali... Tako, sve neće moći zadržati. No trebalo bi da budemo obzirni, da ne zauzimamo čitava prostranstva, ne obazirući se ni na što. Uvijek sam se izjašnjavao za to da se s plemenima crvenokožaca pregovara o pravu prolaza. Tako bi se otvorili sigurni putovi. U novije vrijeme sve je više naseljeničkih kolona koje se kreću prema Zapadu. Planski se naseljavaju područja u New Mexicu, Arizoni i Nevadi. Tvorcima tih planova savjetujem da se sporazumiju s Kiovama. Sporazum je moguć. Većina poglavica nije raspoložena za ratovanje. Neodgovorno je koloniste dovoditi u indijansku zemlju kao da nije ničija, kao da se nikoga ništa ne mora pitati. Jednako je neodgovorno zanemari vanje priprema: kolonistima bi valjalo reći da će biti susjedi Indijanaca, da će s njima morati živjeti. Indijanci su djeca prirode. Na ponižavanje i na silu oni odgovaraju silom. Gospodo, ne postupamo li često i mi tako?

— Otvoreno rečeno, takve tonove dosad nismo čuli iz oficirskih usta — reče jedan reporter.

— Zato što većina oficira naše vojske govori oslonjena na zeleni stol — reče

pukovnik Mortimer. — Kad bi službovali ovdje, promijenila bi se njihova slika o tome kako je napolju. Što se mene tiče, najprije gledam otvorenim očima i skupljam iskustva. Mislim da taj princip nije loš, makar i ne bio uvijek poželjan. — Pukovniče — javio se bradati reporter — jeste li uistinu sporazumni s tim da pišemo o ovome što smo čuli?

— Moja je dužnost da odgovaram na vaša pitanja — reče Mortimer. — Moja je navika da govorim otvoreno, bez uvijanja i bez uljepšavanja.

— Možda ste upravo zato u Camp Nicholsu, pukovniče, a ne u Ministarstvu rata!

— Možda — reče Mortimer. — Ali dopustite da je netko radije u Camp Nicholsu negoli da gricka olovku u Washingtonu.

— Pukovniče — javio se izvestitelj »London Timesa« — čini se da bi bilo dobro reći još koju riječ o vašem odnosu s Indijancima u ovom kraju. Budite ljubazni!

— Indijanci vole svoj zavičaj — reče Mortimer. — Teško im je pri pomisli da ova prostrana zemlja više ne može pripadati samo njima. Daleko je od smisla da im se to utuvi u glavu silom. Indijanci su ljudi razuma. Njima se mogu objasniti činjenice i oni će ih prihvatiti. Ali ako se pođe od toga da su neprijatelji...

— Što predlažete, pukovniče?

— Gdje je god i kad je god moguće, morali bi se sklapati ugovori. S Indijancima bi se moralo pregovarati kao s pripadnicima suverene nacije. Oni vladaju ovim krajevima. Prema tome, možemo li nastupati kao da smo nadmoćni? Tu je ključ mira!

— U Washingtonu prevladava mišljenje da se indijanski problem može riješiti jedino vojskom, dakle neprestanim ratnim pohodima.

— Rekao sam već da indijanski problem ne postoji. Pretpostavljam da pojedini političari ne znaju što bi poduzeli, pa teret prebacuju na leđa vojske. Ako je to metoda, ja je odbijam! Nama je ovdje jasno da se može živjeti bez baruta. Rekao sam vam i to da nemamo borbi s Indijancima.

— Ali borbe se neprestano ponavljaju kao Beaver Creeka.

— To je stvar diplomatskoga umijeća. Bijelci i crvenokošci moraju u ovoj zemlji živjeti zajedno. Što se tiče tih sukoba na jugu, pobrinut ću se da ih ne bude. Ali uspjeh se može postići jedino ako kolonizacijske kompanije prestanu slati neiskusne ljude u indijansku zemlju i ako prihvate uvjete Kiova. Je li to sve, gospodo?

— Pukovniče, zahvalni

smo na otvorenosti. U istočnim državama vaše će se ime pojaviti u naslovima.

— Mene zanima mirno naseljavanje zapadnih krajeva, gospodo, a to je, mislim, u interesu čitave zemlje. Ne zaboravite na to kad budete pisali.

Mortimer je ustao, pozdravio je reportere naklonom i okrenuo se prema vratima. Izlazeći, rekao je:

— Ako vas u Camp Nicholasu još nešto zanima, poručnik Corber sve će vam rado pokazati. On će se pobrinuti također za vaš povratak.

Mortimer je izašao na vježbalište. Trgovačka kolona odavno je nestala na zapadu. Prašina što su je podigla kopita i kolski kotači bila se gotovo slegla.

Pukovnik je osjećao ugodnu, golicavu napetost.

Iza leđa čuo je šum. Prišao mu je poručnik Corber.

— Ne znam da li negdje zapadnije od nas postoji manji i beznačajniji logor od ovoga — rekao je.

— Zašto mi to spominjete, poručniče?

— Ako mi je dopušteno da kažem što mislim, gospodine, možda ćete poslije reporterskih izvještaja biti premješteni tamo — reče Corber.

Mortimer zabaci glavu i nasmije se. Pogledom se podrugivao.

— Neki će ljudi u Washingtonu dobiti napada

žući — rekao je. — To je dobro! Vrijeme je da porazmisle o Camp Nicholsu.

— Uvijek sam rado služio pod vašom komandom, gospodine — reče poručnik. — Zato se bojim da vas možda i neće premjestiti u za-bitnije mjesto, nego će vas otpustiti iz vojske.

— Ah, ljudi o kojima to ovisi dovoljno su škrti da me zadrže — reče Mortimer. — Aktivni pukovnik draži im je od umirovljenika koji dobiva novac a ništa ne radi.

— Morat ćete razmisliti o svojim stavovima što se Indijanaca tiče, gospodine.

— Poručniče, vjerujem da sam na pravom putu. Pričekajmo! Brinite se o novinama. Usput rečeno, sljedećih dana očekujem posjetu. Pripremite smještaj za dvije osobe. Doći će čovjek koji se zove Sparks. Sa ženom. Putujući trgovac.

— Indian Sparks, gospodine?

— Da, tako ga zovu.

— Ne uživa najbolji glas, gospodine!

— Kako?

— Slovi kao prijatelj Indijanaca. Šuška se da crvenokošcima pribavlja oružje i...

— Besmisao, Corber! Dobro sam obaviješten. Sparks trguje s Indijancima, ali ne bavi se zabranjenom robom. On je pošten čovjek.

— Može biti, gospodine. Ali na sjeveru je izazvao neprilike. Radi se o sukobu

s Arapahom. Tamo ga je tražila čak i vojska, budući da...

— Optužbe su pale u vodu — reče Mortimer. — Na sjeveru se griješi jednako kao ovdje na jugu. Sparks je izgubio prvu ženu. Njegova sadašnja žena udovica je indijanskoga agenta kojega su tada ubili bijelci koji su htjeli izazvati rat s Indijancima. Upravo taj čovjek pomoći će mi da spriječim sličan razvoj događaja, poručniče.

— Razumijem, gospodine — reče poručnik.

— S nestrpljenjem čekam toga čovjeka — reče Mortimer. — On je proveo na indijanskoj granici gotovo čitav život. Neko je vrijeme čak živio u indijanskom plemenu. Zdrav je kao riba. Sve to može i te kako pomoći da se obore predrasude o crvenokožnom svijetu.

— Nadam se da znate što radite, gospodine.

— To znam uvijek, poručniče.

Mortimer je otišao u svoj ured. Sunce je dosizalo zenit. Zastavni jarbol na vježbalištu pružao je kratku sjenu. Zrak bijaše miran i zastava je visjela mlohavo.

* * *

Na malom, zabačenom groblju bilo je križeva svih mogućih vrsta. Neki su bili napravljeni od natrulih grana, drugi od dasaka odlomljenih sa starih kola ili sjenika koji više nisu slu-

žili ničemu. Sve je bilo izrađeno grubo. Sve je bilo oronulo.

Boothill je ležao podno Rabbit Ear Creeka, u pustojoj, suncem sažeženoj udolini.

U sredini groblja bila je mala zemljana kapelica. Vapneni premazi odavno su se oljuštili s njezinih zidova. Sa zapada je vječno puhao vjetar i lupetao je trošnim vratima.

Čudan svat pažljivo je privezivao nosač revolvera za desnu nogu i provjeravao je ležište. Kad se uvjerio da je sve u redu, uspravo se i olabavio je desnu ruku. Zatim se munjevito sagnuo i povukao je oružje.

Kolt kao da je čudom dospio u njegovu šaku.

Vatra!

Plamen je sijevnuo. Revolver je progovorio.

Strijelac se polako okrenuo. Bio je zadovoljan. Pucao je tako precizno i tako brzo kao da se služi brzometkom. Jedna eksplozija gušila je drugu.

Olovo je tuklo stare križeve.

Revolveraš je uzeo na nišan križeve na sjevernoj strani. Križevi su se prevrtali ili su padali na razmrskana podnožja. Iverje je letjelo naokolo.

Poslije šest pucnjeva zavladao je tišina. Jeka se utišala. Odjednom se činilo kao da je vjetar glasniji. Iznad groblja vukli su se oblačci barutnoga dima.

Iz kapelice je izašao krhak mršavko. Košulja mu je bila prevelika, hlače prekratke. Preko upalih obraza padali su pramenovi duge kose.

— Prestanite! — zapomagao je sirotan. — Što to radite? Zaboga, ovo je groblje!

Mršavko se zaustavio ispred revolveraša, kojemu je dopirao jedva do prsiju.

Tyron Culver upravo je otvarao kutiju s mecima i počeo je puniti bubanj. Kad ga je zavrteo, upitao je:

— Tko si ti?

— Grobar.

— Tako?

— A tko si ti?

— E, vidiš, ja sam jedan od onih koji se trude da ne ostaneš bez posla — reče Tyron Culver.

— Ne razumijem — zausti patuljak.

— A razumiješ li ovo? — reče Culver i podigne revolver dovoljno visoko da je dodirivao grobarovu bradu, pritiskajući ga tako da je morao nagnuti glavu natrag.

— Ha?

— Jesi li promatrao moj posao? — upita Culver.

— Jesam, gospodine, ali...

— mucao je grobar. — Zaboga, ovo je ipak groblje. Na groblju se ne...

— Ne puca, je li? A jesi li vidio da sam svaki put pogodio?

— Jesam, da, gospodine!

— Vježbao sam — reče Culver. — Znaš, ako hoću

biti bolji od drugih, moram vježbati.

— Razumijem, razumijem, ali zaboga, nemojte na groblju...

— Nemoj? A gdje da nađem bolje mjesto? — reče Culver.

— Mrtvi moraju ležati u miru, gospodine — uzdahne grobar.

— Oni ne ujedaju — uzvratila Culver. — Oni ne čuju i ne vide. Njih ne smeta nitko i ništa.

— Ali, molim vas!

— Dosta! — reče Culver i pritisne cijev revolvera tako da je grobarova glava dospjela u sasvim neprirodan položaj.

— Molim vas! — ponavljao je čovječuljak. — Gušim se!

— Diši na škrge! — odrezao je Culver. — Jesam li te zvao? Zašto me smetaš? Je li ti jasno da ti ovoga trenutka mogu otpiriti glavu? Ili misliš da mogu promašiti?

— Gospodine, moja je dužnost... Znae, ja se moram brinuti da ovdje...

— Ne kenjkaj! Ti si grobar. Budi siguran da ćeš imati valjan pogreb.

Pritom je Culver gurnuo grobara tako snažno da je jadnik zaveslao rukama i na kraju je pao natrag, ostavši na tlu poput nag-nječenoga hrušta.

Preko maloga čovjeka padala je Culverova sjena.

— Slušaj, maleni — govo-

rio je revolveraš — ne bojiš se ove grobljanske samoće?

— Čega da se bojim? — zamuckivao je grobar. — To je moj posao. Brinem se o tome da mrtvi leže u miru. Zato vas molim, nemojte ovdje pucati! Ne dirajte križeve, ispod njih su ljudi.

— Ja pucam u sve, živo i mrtvo! — reče Culver nadmeno. — Križ ili ti, meni nije važno što je pred nišanom.

Začuo se konjski topot. Culver je okrenuo glavu.

Sa strane Rabbit Ear Creka dolazila su dva jahača. Približavali su se umjerenim galopom.

— Kad si imao zadnji pogreb? — upita Culver.

— Prije tri tjedna.

— Tako? Vrijeme je, dakle, da opet malko radiš — reče Culver cerekajući se. — Nego, reci mi, tko će pokopati tebe?

— Ne znam, gospodine.

— Ne znaš? Grobar ne zna, tko će ga pokopati! Muvaš se po groblju, a ne znaš tko će te zagrnuti!

— Nemojte govoriti da se ovuda movam. Ja sam čuvar. Nadaleko i naširoko nema pravoga groblja. Većina ljudi koji su ovdje pokopani nema rodbine. Nikoga. Ja se brinem za grobove. Zato...

— Gubi se! — obrecnuo se Culver, priprijetivši revolverom. — Ne mogu te više gledati. Podsjećaš me na gavrana. Vjerojatno noću iskapaš leševe.

– Ali, molim vas...

Culver je opalio. Metak samo što nije okrznuo grobarovu glavu. Čovječuljak je vrisnuo. Pao je na tlo i počeo se valjati po pijesku. Kad se primirio, uspenrao se na noge. Culver je pucao ponovo. Metak je jadniku odbio petu s desne čizme. Grobar je ponovo kriknuo i spustio se na koljena. Zatim je brzo ustao i potrčao prema kapelici.

Culver je podigao revolver. Gadao je. Metak se zabio u stara vrata upravo kad ih je grobar htio otvoriti. Iverje mu je padalo po licu.

Kad je grobar nestao u kapelici, Culver se okrenuo i stao se meketavo smijati.

Jahači su se približili groblju. Culver ih je čekao na svom mjestu. Došljaci se nisu obazirali na grobove i križeve. Jedan od njih bio je prištičavi mladić.

– Imao si neprilika, Tyrone? – pitao je.

– Nije vrijedno spomena – odmahnuo je Culver.

– Čuli su se pucnjevi.

– Ovo je dobro mjesto za vježbanje. Tu bi se moglo također štogod sakriti – govorio je Culver idući između grobova prema svom konju.

Gipkim pokretom bacio se u sedlo.

Iza uskoga prozora kapele vidjelo se blijedo, prestrašeno grobarovo lice.

– Jeste li što čuli o Sparksu? – upita Culver.

– Dva ili tri mjeseca nije bio kod crvenokožaca.

– Znači da će se uskoro pojaviti. Bio je u Red River Springsu radi nabavke robe.

– Doći će nam pred cijevi – reče prištičavi.

– Ubit ću ga – promrsi Culver mračna lica. – Prije negoli prođe ovo ljeto kojoti će ostaviti samo njegove rasute kosti da se bijele na suncu.

– Zemlja je prostrana, ali ne može nam pobjeći – reče prištičavi.

Culver je šutio. Neko je vrijeme gledao u daljinu, zatim je trgnuo uzde i zabio pete u konjske sapi. Životinja je oštro krenula.

Culver je jašio prema jugu. Ostala dvojica hitala su za njim.

III

Smještaj nije bio niti bolji niti gori negoli u drugim tvrđavama na indijanskoj granici, u kojima je Sparks s vremena na vrijeme boravio. Prostorija je bila mala, niska i prašnjava, makar ju je mlad vojnik pomeo pred Sparksovim i Raquelinim očima. Zdanja od sušene cigle uvijek su takva. Prašina i gamad. I ustajali zrak. Sve je to dio vojničke svakodnevice. Sparks i Raquel znali su cijeliti vojničko gostoprimstvo. Pola godine nisu spavali u pravom krevetu. A ovdje je preko svježe slamarice bila nategnuta čista plahta. I druga je krevetna bila također u redu.

Na vježbalištu je bilo malo vojnika. Stražari su se dosađivali. Mala konjička patrola izlazila je da bi skupljala bizonsku balegu, koja je služila kao gorivo.

U predsoblju zapovjedničkova ureda sjedio je mlad poručnik. Kad je Sparks ušao, momak ga je odmjerio pogledom i otvorio mu jedna od vrata.

Pukovnik Rider Mortimer ustao je iza pisaćega stola i sa širokim osmijehom pošao je prema Sparksu.

— Raduje me što ste prihvatili moj poziv, Sparks! — rekao je. — Nadam se da ste dobro smješteni.

— Raquel i ja nemamo velikih zahtjeva, pukovniče — reče Sparks i spusti se na ponuđenu stolicu. — Istini za volju požurivala me radoznalost. Želio sam vas upoznati. Osim toga, Camp Nichols bio je na mom nakanjenom putu.

— Kažete da ste bili radoznali? — reče Mortimer i ponudi viski. Sparks je odbio piće, no uzeo je cigaru. — I ja sam bio radoznao — reče pukovnik. — Na indijanskoj granici o vama se često govori. Međutim, nisam vas tražio i pozivao samo zbog toga.

— Spomenuo sam da je Camp Nichols bio na mom putu — reče Sparks, otpušući s užitkom dim mirisne cigare. — Kažu da ste prijatelj Indijanaca.

— To vas začuđuje? I vas prati takav glas!

— Ja sam čovjekoljubac, pukovniče — reče Sparks.

— Naučio sam da su Indijanci ljudi s drukčijim pogledima na život negoli mi bijelci. Imaju svoju religiju, svoja stanovišta o obitelji, o odnosima između muškaraca i žena. Kad sam odlučio da živim u njihovoj zemlji, prilagodio sam se njihovim nazorima i običajima. Na to me nisu silili. Bio sam slobodan u odlučivanju. Sada, međutim, sve više bijelaca prodire u indijansku zemlju. Uz otimačinu javlja se prinuda, pod kojom bi Indijanci morali promijeniti način života. I ja bih se tome odupirao.

— Mi se vrlo dobro razumijemo, gospodine Sparks!

— Govorio sam o razumnim pogledima — reče Sparks. — Ako je netko prijatelj Indijanaca zato što ih želi pustiti da u miru žive svojim životom...

— Ne moram spominjati da je takav način mišljenja rijedak — reče Mortimer.

— Ali uvjeren sam da se Zapad može naseliti makar donekle mirno jedino u takvim uvjetima. Dovoljno teškoća zadaje svladavanje divljine. Ratovanje s Indijancima zaista je suvišno.

— Indijanci ne traže mnogo — reče Sparks. — Oni neće osnivati gradove. Žele odavati počasti svojim bogovima, održavati svoje

svečanosti i obrede, odgajati djecu prema svojim običajima, odlaziti redovito u lov... Ako sklope ugovor, Indijanci očekuju da će se ugovoreno poštovati.

— Tu je srž! — reče pukovnik Mortimer. — Povjerenje mora biti obostrano. Upravo zato sam zamolio da dodete ovamo. Poznato mi je da su Kiove postale vrlo nepovjerljive i potpuno ih razumijem. Rado bih došao u dodir sa Satantom. Znam da s njim i njegovim plemenom održavate dobre odnose i vjerujem da jedino vi možete raspršiti nagomilano nepovjerenje. Moji su pokušaji, nažalost, redom propadali. Vi ste moja posljednja nada da razgovaram sa Satantom i da se tako spriječi zlo. Washington može zapovijediti da se protiv Kiova nastupi silom. Padne li takva zapovijed, kao što znate, vojnik ne može učiniti ništa drugo negoli da je izvrši.

— Razumijem vas, pukovniče, razumijem — reče Sparks — ali ipak me iznenađujete prijedlogom. Otvoreno govoreći, u svakom bih drugom slučaju bio uvjeren da se radi o novom triku. Kad se radi o vama, sve mi djeluje drukčije. Međutim, stvar nije jednostavna. Bijeli oficiri i službenici nisu jednom prevarili Satantu! Valja ga razumjeti. Bijelcima se više ne može vjerovati. Gorka

iskustva nagnala su ga na to da se sa svojim plemenom povuče u skrovište koje stranci ne mogu otkriti, a drugi nemaju šanse da do njega dođu živi.

— Niti vi?

— Nisam govorio o sebi.

— Prema tome, zaključujem da biste mogli otići k Satanti — reče Mortimer. — Nije li dobro stvarati dogovore koji su nedvojbeno korisni za obadvije strane?

— Blagoslov se mora dobiti u Washingtonu — reče Sparks. — Nisam jednom bio svjedokom da je ugovor postao ništavan samo zato što se nije svidao nekom ministarskom uredskom štakoru.

— Ovaj put nema te opasnosti — reče Mortimer. — Radi se o višim, ili, da budemo oprezni, jasnijim interesima. Nekoliko poduzetnika razvilo je kolonizacijske planove za New Mexico, Arizonu i Nevadu. Ti su ljudi realisti. Da kod njih nema muvanja vidite po tome što već dovlače naseljenike. Ako nam je do mira, valja osigurati pravo prolaza. Zapad ne mora imati paklenska vrata! Naseljavanje je počelo i nema vremena za krzmanje. U pothvat je uloženo mnogo novaca. Zašto to spominjem? Zato što kao vojnik znam da je novčar i onda kad je najokorjeliji neprijatelj Indijanaca spreman na sve što mu pomaže da dođe do cilja. Ako Sa-

tanta pristane na mir, i špekulanti i vlasti trudit će se da ugovor bude ispunjen doslovno. Značajno jamstvo možemo vidjeti u dosadašnjim gubicima. To je ujedno jamstvo mira.

— To što govorite, pukovniče, zvuči uvjerljivo.

— Za to bih mogao podastrijeti mnogo razloga.

— Razumijem — reče pukovnik. Ali vjerujte mi da se ne bih miješao u nešto, na čemu bih se mogao opeći — reče pukovnik i pripali cigaru. Zatim je ponovo sjeo na svoj pisaći stol i nastavio je: — Moj je položaj krajnje nelagodan. U Washingtonu nisam obljubljen. Razlog je poznat: odviše često i previše glasno izražavam, osobno mišljenje. Zato sam i poslan u Camp Nichols, da se nadlajavam s kojotima. Dobro, neka je tako! Zaista ne ludujem za tim da u nekom skladištu brojim vojničku dugmad. Ali prijedlog o kojemu sam govorio ima veliku cijenu. Ne uspijem li, u Washingtonu će me pokopati. Reći će da se Mortimer konačno osramotio i valja ga pomeći. Da bismo se razumjeli: ne radi se samo o tome da se ugovora drže bijelci, nego također Kiove. Tko god zataji, može me upropastiti.

— O bijelcima ne bih govorio — reče Sparks. — Sa Satantom mogu razgovarati i steći dojam, je li uistinu spreman da zaključi mir, ili

u svemu vidi priliku da bijelcima vrati milo za drago. A toga ima podosta, pukovniče. Uzdám se u vas, Sparks — reče Mortimer. — Čekat ću ovdje i bit ću spreman da postupam prema vašim uputama.

— Ni na što još nisam pristao, pukovniče!

— Uzdám se u vas, Sparks — reče Mortimer. — Čekat ću ovdje i bit ću spreman da postupam prema vašim uputama.

— Ni na što još nisam pristao, pukovniče! — reče Sparks.

— Pa, mislim, činilo mi se da se slažemo...

— Neka mi bude dopušteno da iznesem nekoliko uvjeta — počeo je Sparks. — Bez obzira na ovaj razgovor, namjeravao sam da za četiri tjedna odem k Satanti i njegovu plemenu. Morao bih mijenjati planove. Prije toga moram zahtijevati da se igra otvorenim kartama. Očekujem da me nitko ne slijedi, da ne pokuša otkriti put k Satanti. Od toga uvjeta ne odustajem.

— Razumijem, gospodine Sparks — reče Mortimer i pogleda Sparksa čvrsto u oči.

— Ako hoćete razgovarati sa Satantom, moram jamčiti da neće pasti u zamku, pukovniče. Jamčiti? Jasnije rečeno, ubit ću svakoga tko nam se ispriječi na putu. Ubio bih i vas, pukovniče. Razumijemo li se?

— Svakako. Zato predlažem da mjesto susreta izabere Satanta — reče Mortimer. — Tako se može osigurati.

— Ne zvuči loše — reče Sparks. — Dopustite da sve to prespavam.

— U hitnji smo — uzvratí Mortimer. — Jedna je kolona napadnuta prije nekoliko dana. Nekoliko stotina ljudi čeka na prolaz područjem koje kontroliraju Kiowe.

— Dok se ne sklopi ugovor sa Satantom, ti ljudi ne smiju krenuti — reče Sparks. — Satanta je ponosit čovjek i ne podnosi da se njegovom zemljom raspolaze mimo njegovu volju. Valja ga pitati.

— To neka je moja briga — reče pukovnik Mortimer.

— Kako... — započne Sparks.

— Jednostavno — reče Mortimer. — Satantina zemlja ostaje Satantina. Radi se samo o pravu prolaza. Nama je potrebno jamstvo da će kolone u miru prolaziti prema zapadnim krajevima. Na Satantinu području neće biti naseljavanja.

— Ujutro ću vam reći do čega sam došao — dobaci Sparks i ustade.

Kad je iskoračio preko praga, žega ga je zamalo ošamutila. Osjećao se kao da je udaren maljem. Nabio je šešir dublje na čelo i pošao prema dodijeljenoj mu nastambi.

Raquel ga je čekala baveći se pospremanjem prostoriije. Uredila je krevet i napunila vodom lavor na klimavu stolcu.

Sparks je skinuo košulju i počeo je spirati prašinu dugoga putovanja.

— Idemo k Satanti — rekao je ženi.

— Računala sam s tim. Nadam se da te neće opet ovi ovdje nasamariti.

— U tom pogledu ne može čovjek nikad biti siguran

— uzvratí Sparks. — Tvoj muž bio je činovnik i kao agent za indijanske poslove poznavao je ljude u Washingtonu. Uprkos tome prevarili su ga i na kraju je izgubio glavu. Moja je prednost što se u indijanskoj zemlji osjećam kao da sam kod kuće. On je sjedio na više stolica odjednom. Ako u ovom slučaju nešto krene naopako, uvijek mogu prijeći k Indijancima.

Raquel mu je dodala ručnik. Sparks se trljao i govorio je:

— Mortimer uživa dobar glas. Djeluje kao pošten čovjek. Više put zapadao je u grdne neprilike zbog toga što se izjašnjavao za nove, bolje odnose s Indijancima. Takav čovjek zaslužuje podršku. Malo je takvih. Osim toga, malo je ljudi koji misle kao on. Premalo! Pogotovu ako se misli na potrebu da se spriječi prolijevanje krvi. Iznio sam svoje uvjete i vjerujem da se

možemo pouzdati u Mortimera. Katkad pomišljam na to da bi bilo bolje ne pačati se u to — reče Raquel. — Bilo bi ovako ili onako, protiv Indijanaca će se ratovati. To ne mogu promijeniti ljudi kakav je, kažeš, pukovnik Mortimer; ljudi s poštenim namjerama. Stvari će teći tako da će i oni sami doći na stranu onih koji žele istrijebiti Indijance. Nikad nisi bio u Washingtonu i nisi čuo kako činovnici govore o Indijancima. Dragi moj, naša ih mišljenja nasmijavaju!

— Smijeh će im prisjesti kad Indijanci pobiju tisuće naivčina što ih tako ludo šalju na Zapad — reče Sparks. — Dakako, mrtvi neće znati da su žrtve i oni koji su ih pobili.

— Zaboravljaš — reče Raquel — kako neki ljudi u Washingtonu čekaju upravo to da budu pobijeni neupućeni, miroljubivi naseljenici. Njihove su glave činovnički aduti! Tražit će da se jednom zauvijek »otkloni indijanska opasnost«. Dakako, na Istoku ima mnogo ljudi koji nisu zadovoljni s tim kako se postupa s Indijancima. Što će uraditi s njima? Podnijet će im dokaze da su Indijanci obične, nesmiljene ubojice.

— Ratovanje s Indijancima stoji mnogo novaca — reče Sparks, sjedne na rub kreveta i zagleda se u Raquel.

— I? Zapad je velik — reče Raquel — pa zato mnogo vrijedi. Špekulanti i činovnici znaju svoju računicu. Velike svote nitko neće dijeliti na male zalogaje. Naseljavanje je velik posao. Indijanci su smetnja. Ljudima koji kreću preko Missouria prema Zapadu govori se da će sresti divljake, koje valja istrijebiti. Što rade ti ljudi? Pucaju čim vide crvenokošca!

— Mortimer traži samo prolaz preko zemlje Kiova — reče Sparks. — Satanta dobiva odštetu. Tako bi trebalo da glasi ugovor.

— Kako će dugo taj ugovor biti na snazi? Kako će ga dugo bijelci poštovati? — upita Raquel, sjedne pored Sparksa i položi mu ruku na rame. — Dosad se Indijancima uvijek govorilo o komadiću zemlje. Bijelci ne traže ništa više. Poslije se redom ispostavljalo da se taj komadić ostavljao Indijancima. Bijelci su uzimali sve ostalo.

— Ali što da mi radimo? — reče Sparks, podigavši ramena. — Da očajavamo? Da napustimo svaku nadu? Da čekamo koljače koji će sva pitanja utopiti u krvi? Dok nije sve izgubljeno, morali bismo pokušavati da se spašavaju ljudski životi. Eto, to je moje mišljenje.

— Elmar, katkad mi se čini da si sanjar — reče Raquel.

Taj uzdah od rečenice bio je popraćen poljucem.

— Volim sanjare, ali...

— Možda jesam sanjar — reče Sparks — ali ne mogu mirno promatrati kako se sve rješava u krvavoj kupelji. Pomisao na to muči me kao mora.

— Zato što misliš da je većina ljudi dobra, da se sa svima nešto događa nekim čudom.

— Ti misliš da su ljudi zli?

— Ne mislim. Točnije rečeno, postoje gradovi u kojima se vlast brine o provođenju zakona. Neka je to i manjkavo, no postoji stano-
vito jamstvo da svatko može makar pokušati ostvariti svoja prava. Ali ovdje napolju? Tko je jači, taj tlači! Taj uzima sve. I prava.

— Dobro, dobro — reče Sparks — ali mi ne govori-
mo o skupini pojedinaca koja se našla u nekom gradu. Ja mislim na dva naroda, koji bi morali zajedno živjeti.

— Vidjet ćemo, što će biti od toga — reče Raquel i pogleda Sparksa tužnim pogledom.

Sparks se opruži na krevetu i zagleda se u rasušene daske na stropu.

— Kad sam došao na Zapad - govorio je — bio sam jedan od malobrojnih bijelaca na tom području. Bio sam svjestan toga da sam uljez. Nije mi padalo na um da tražim neka osobita prava. Incijance sam prihvaćao

takve kakvi jesu. Prihvatili su i oni mene. U prošlih pet ili šest godina sve se promijenilo.

— Mijenjat će se još jače — reče Raquel.

U zagrljaju Sparks je osjetio Raquelin dah. Legla je pored njega, što ga je smirivalo i ispunjavalo zadovoljstvom. Nestajao je osjećaj bespomoćnosti i jada. Raquelin zagrljaj donosio je zaborav. Širio je toplinu u kojoj se topila gorčina. Toplinu u kojoj je tinjala nada.

Napolju je odjeknuo zvuk trube. Čuo se konjski topot.

Sparks je zamalo bio zaboravio gdje se nalazi. Pogledao je Raquel. Zatim je zatvorio oči. Neka mir vlada makar nekoliko sati.

* * *

Tyron Culver pregazio je Rabbit Ear Creek. Kad se sa svojim pratiocima penjao na južnu obalu, ugledao je u daljini Kiove.

Indijanci su se približavali u dugom redu. Vjetar je s njihove strane donosio krik zarobljenih žena i plač djece.

Došavši do male udoline, Kiove odlučise da se tu ulogore. Kad je Culver sa svojim ljudima stigao do njih, ratnici su već sjahali.

Culver je pojahao prema Satanti, koji se smjestio postrance u travi.

Satanta je bio čovjek srednje visine, plećat i snažan. Preko gologa gornjega

dijela tijela nosio je vuneni haljetak.

Poglavica je prekrižio ruke na prsima. Na vrpici vezanoj preko čela nije bilo ukrasa, ali za pasom su bila dva dugocijevna revolvera.

- Mjesec se dva puta zaokružio otkako se nismo vidjeli — reče Culver.

- Bijelom je čovjeku vrijeme važno — uzvratila Satanta grlenim engleskim. - Meni vrijeme ne znači ništa — odmahnuo je. — Može li se vrijeme zadržati? Sunce izlazi i zalazi. Mjesec također. To se ne može mijenjati. Kao život, kao smrt.

- Radujem se što te vidim — reče Culver.

Satanta je šutio neprozirna lica.

- Dobar plijen! — reče Culver pokazujući prema skupini zarobljenika.

- Bijeli ljudi naviru u našu zemlju poput mrava — reče Satanta. — Često sam razgovarao s njima. Uvijek su lagali. Govorili su da dolaze kao gosti, a ponašali su se kao gospodari. Borit ću se za svaki pedelj zemlje.

- Imaš pravo — reče Culver. — Tim ljudima što dolaze prekrivenim kolima ne može se vjerovati. Zaklinju se o mir, donose zator. Zele vas opljačkati. Namjeravaju vas pretvoriti u robove. Jesi li već čuo da u nekim krajevima na jugu tako drže ljude crne kože?

- Čuo sam.

- To namjeravaju učiniti s Kiovama i drugim crvenokošcima — reče Culver.

- Prije će ovdje umrijeti — uzvratila Satanta. — Njihove žene i djecu uzet ćemo sa sobom. Djeca će postati Kiove. Žene će radati snažne ratnike.

- Savjetovao bih ti da ne zadržavaš niti žene niti djecu — reče Culver. — Pogotovu ne žene. One će ti donositi samo neprilike. Ometat će te u pohodima. Osim toga, Dugi Nož pokušat će da dođe do njih. Nećeš moći u miru logorovati.

- Ne bojim se bijelih ljudi — reče Satanta. — Niti Dugoga Noža. Preslab je da bi nas pobijedio.

- To se može brzo promijeniti — uzvratila Culver.

- Uskoro se mogu pojaviti nove jedinice. Vojnika će biti više negoli što možeš zamisliti.

- Ako dođu, naći će izbijeljene kosti svoje braće — reče Satanta. — Zašto si ti došao, Culver? Rečeno mi je da donosiš važne novosti.

- Kako se uzme. Ali bijele žene mogu odvesti na jug, u Mexico. A ti bi dobio puške, dovoljno baruta i olova. Što kažeš o tome?

- Puške? — reče Satanta i podigne glavu kao da je Culvera tek sada ugledao.

- Dobre puške — odgovori Culver. — Možda čak i najnovije, koje se ne moraju puniti za svaki pucanj.

- Koliko pušaka?

– To ovisi o tome, koliko dobijem za žene – odgovori Culver. – Osim toga, nešto moram zaraditi. Ja nisam varalica, Satanta. Govorim otvoreno i bez uvijanja. Ti hoćeš puške i ja ti ih mogu nabaviti. Ali od nečega moram živjeti. Ne mogu dobavljati oružje badava. No bit ćeš zadovoljan.

– Potrebno mi je pedeset pušaka – reče Satanta.

– Dobit ću možda petnaest ili dvadeset – reče Culver. – Kad budeš imao puške, bit ćeš nepobjediv. Moći ćeš se nositi čak i s Dugim Nožem, ako se držiš skrovišta u Mustang Mountainsu.

– Što ti znaš o Mustang Mountainsu, Culver? – zanimao se Satanta.

– Ništa – odgovori Culver. – O tome sam htio s tobom razgovarati. Tvoj sam prijatelj, a do danas ne znam gdje te mogu naći kad nisi u lovu ili na ratnom pohodu.

– Neka su mjesta tajna za bijeloga čovjeka – reče Satanta. – Čuvaj se pokušaja da ujašiš u Mustang Mountains.

– Kako ću ti predati puške?

– Za tu ćemo se priliku sresti – reče Satanta. – Naići ćeš na moje ljude i naći ćeš me kao što si me našao danas.

– Bilo bi sigurnije i jednostavnije kad bih mogao jahati ravno k tebi.

– Čuvaj se! – reče Satanta oštro.

– Nepovjerljiv si prema meni – reče Culver.

– Ne vjerujem niti jednom bijelom čovjeku – uzvratila Satanta.

– Jednomu ipak vjeruješ – reče Culver. – Čuo sam da je Indian Sparks bio kod tebe u Mustang Mountainsu.

– Indian Sparks nije takav kakvi su drugi bijelci. On je naš.

– A ja?

– Ti si bijeli trgovac – odgovori Satanta. – Jedan od onih koji s nama žele poslovati. Tebi je syejedno, hoćemo li obraniti svoju zemlju ili nećemo. Prema tome si ravnodušan kao i prema muškarcima i ženama tvoje boje kože. – Satanta je ustao i pogledao Culvera u oči. – Danas smo prijatelji – rekao je. – U Mustang Mountainsu bili bismo neprijatelji. Tamo se umire u mukama.

Culver je promatrao poglavicu i šutio je.

Satanta se okrenuo i rekao je: Pogledaj žene.

Zajedno su pošli prema zarobljenicima.

– Kada možeš dopremiti puške? – pitao je Satanta.

– Mexico je daleko – reče Culver. – Ali možda bi se dalo urediti da deset pušaka dobiješ prije.

– Za tri dana?

– To ne mogu obećati.

– Za tri dana – ponovi poglavica.

— Dobro, deset pušaka dobit ćeš za dva dana — reče Culver pokunjeno. — Ali s prijateljima više nisi ljubazan, Satanta.

— Trgujemo — reče Satanta. — Ja postavljam svoje uvjete, ti svoje.

— U prednosti si.

— Ne vjerujem.

Culver je teško izdržao poglavičin pogled.

— Zapravo, moja ti je pomoć potrebna — reče Culver. — Koliko mi je poznato, gotovo pet stotina ljudi spremno je da krene u zemlju Kiova. Znaš li koliko je pet stotina?

Satanta je šutio.

— Dvostruko više od tvoga plemena.

Satanta je i nadalje šutio.

— Uskoro će se posvuda po tvojoj zemlji bijeliti kola. Ljudi su naoružani do zuba i pucat će na svakoga Indijanca koji im se pojavi pred očima. Možda će ih pratiti vojska. Camp Nichols očekuje pojačanje. Računaj s dvostrukom nadmoći. I s tim da će bijelci imati bolje oružje. Satanta je rekao:

— Donijet ćeš mi oružje. Za dva dana dobivam prvih deset pušaka.

— Uvidjet ćeš još da sam pravi prijatelj — reče Culver.

Satanta je uzviknuo nekoliko grlenih riječi. Nekoliko je ratnika ustalo i pošlo prema konjima.

Satanta oštro odmjeri Culvera.

— Ne pokušavaj zapitkivati ratnike — rekao je.

Culver je šutio. Satanta se okrenuo i otišao je.

— Osjeća se vraški jakim — rekao je prištičavi.

— I jest takav — promrmlja Culver. — Makar ovoga trenutka.

— Ima lijep skalp — primijeti drugi jahač.

— Nemoj da mu to dođe do uha — reče Culver i pođe prema konjima.

— Vjerojatno se i njemu sviđaju naši skalpovi.

— Ne mogu izdržati njihov miris — reče prištičavi.

— Priberi se! — obrecnuo se Culver. — Pred nama je dobar posao.

Kad su pojahali, začula su se proklinjanja među zarobljenicima.

IV

— Indijanci su u blizini — reče Raquel.

Sjedila je pored Sparksa na vozarskoj klupi i gledala u daljinu. Preko koljena položila je pušku od koje se ponekad nije odvajala. Sparks je obadvjema rukama držao uzde, vodeći zapregu preko zelenih brežuljaka.

— Katkad mi se čini da si oduvijek na Zapadu — rekao je.

— Brzo učim — dobaci Raquel i upozori na ptice koje su u omarinskom zraku jedrile u širokim krugovima.

Pažljiv pogled otkrivao je tanku dimnu maglicu.

Ptice su odjednom odletjele prema zapadu.

— Nešto se događa — reče Sparks.

Začuli su se pucnjevi. Vjetar ih je raznosio naokolo kao bubnjanje tuče. S tim šumovima miješali su se povici i resko rzanje konja.

Sparks je podigao bič i ošinio je mazge. Životinje su zategnule ormu i kola su pojurila sprženom travu-rinom.

Iz neke od brojnih prodolina, koje se izdaleka golim okom nisu mogle zapažati, uzdizali su se sivi barutni oblačci. Sparks i Raquel bijahu napeti. Znali su da se ispred njih vodi borba, da ljudi ubijaju i bivaju ubijeni. Vidjelo se nije ništa, no zvukovi su govorili jasnim jezikom.

Sparks je nastojao suzbiti uznemirenost.

— Brže, životinje! Brže! — vikao je.

Bič je praštao po leđima mazgi. Pucnjevi su bili glasniji. Čuo se također topot kopita i škripa kola. Ljudski glasovi bijahu ispremiješani. Krikovi žena i djece jasno su se odvajali od tamnih muških glasova i ratničkih povika Indijanaca.

U prodolinu su uletjeli kao da su prešli obalu jezera, iznenada. Sparks je zategnuo uzde.

Ispred njega jurila je kolona kola. Osam kola sa četvoropregom mazgi. Vozari su šibali životinje i vikali.

Kola su se naginjala i glavijala. Mazge su se upirale tako da su im oči ispadale iz dupalja.

Platneni pokrovi na kolima bili su postrance zadignuti. Iz tih su otvora praštale puške.

S jedne i druge strane kolone galopirale su Kiove na niskim, snažnim ponijima. Uz ratničke poklike odapinjali su strelice.

Nekoliko ratnika okomilo se na zadnja kola. Zatim su trojica odjurila dalje a dvojica su dohvatila pokrov i nestala ispod njega.

Čovjek na vozaarskom sjedištu podigao je starinski pištolj i počeo je pucati po ratnicima koji su galopirali pored njega. Jedan je Indijanac podigao ruke i pao je s konja. Drugi je naglo usporio i pokušao se ubaciti u kola.

Vozaar ga je dohvatio kočijaškim bičem i Kiova je nestao pod kotačima.

Ispod pokrova pucala je žena iz puške. Odjednom je nestala. Vozaar se okrenuo. Pritom je ispustio uzde. Zaprega je odmah skrenula i uprla prema uzvišici.

Vozaar to više nije vidio. Netko ga je dohvatio iz kola i povukao pod pokrovac. Samo su noge ostale na kočijaškoj klupi.

Trenutak kasnije kola su se prevrnula. Začuo se lom. Prednji desni kotač otpao je. Podupirači pokrovca polomili su se kao suhe šibe.

Dvije su mazge posrnule. Jedna se odmah podigla, druga je ostala zapletena u ormi i tako su je životinje vukle.

Sparks se sjurio na poprište. U vratolomnoj vožnji ustremio se okomito na put koji je slijedila kolona. Kad ga je gotovo dostigao, Indijanci su ga opazili.

Raquel je podigla pušku. Kad je nekoliko ratnika htjelo opkoliti kola, ispalila je metak, nišaneći iznad njihovih glava.

Indijanci su zauzdali ponije. Trenutak kasnije odgalopirali su prema zapadu, ne obazirući se na kolonu koja se pomalo zaustavljala.

Životinje u zapregama nemirno su vukle lijevo i desno. Sve su bile oblivene znojem.

Neki su vozari krvarili. Iz kola su se promolile glave žena. Djeca su plakala. Vonj znoja i baruta nadraživao je nozdrve. Posvuda je vladao žamor.

— Ništa ne razumijem! Ništa ne razumijem! — ponavljao je neki čovjek. — Vi... Kako...

— Jednostavno — reče Sparks. — Kiove su me prepoznale. — Odgurnuvši širok šešir sa čela, dodao je:

— Moglo je, dakako, sve ispasti drukčije.

— Indijanci su vas prepoznali? — upita bradat čovjek.

— Da — odgovori Sparks.

— Trgujem s njima. Znam

se s njihovim poglavicom. Zovem se Sparks. Neki me zovu Sparksom Indijancem.

— Bijeli izrod, ha?

— Na vašem mjestu pripazio bih na jezik! — dobaci Sparks oštro i prijeteći.

— Da se nisam pojavio, bili biste brzo stigli na kraj puta, gospodine.

— Tko kaže da se crvenokošci neće vratiti?

— Ja — reče Sparks.

— Ne razumijem.

— Neće se vratiti zato što ću s njima razgovarati, a vi ćete krenuti natrag.

— Natrag? — začudi se čovjek na prvim kolima i upre držak biča u Sparksa.

— S vama nešto nije u redu! Došli smo iz Arkansasa. Naš je cilj Arizona. Moramo dalje.

— Učinit ćete ono što vam kažem — reče Sparks.

— Naravno, ako ste razumni.

— Nosite se dovraga, prijatelju Indijanaca! — doviknuo je neki muškarac.

— Čini se da ovdje ima nerazumnih — reče Sparks i pomakne revolver na desnom bedru. — Za neprilike zahvalite ljudima koji su vas poslali na put, ne rekavši vam ništa o tome što vas očekuje. Nitko nije s Kiovama razgovarao o pravu prolaza. Satanta bez toga ne propušta kroz svoju zemlju nijednoga bijelca, bio on miroljubiv ili ne. Mene je vojska ovlastila da s njim pregovaram upravo

o služnosti puta, o tome da propusti naseljeničke kolone. Dotle ćete morati čekati. Tko krene prije, igra se sa životom.

— Nismo došli napadati Indijance! — doviknula je jedna žena.

— Satanti je to svejedno — odgovori Sparks. — Bijelci su ga prečesto varali. Bijes iskaljuje na onima koji naidu.

— Ako ste tako dobri prijatelji, provedite nas u miru njegovim područjem.

— Moja je zadaća da pokušam postići slobodan prolaz za sve karavane — reče Sparks. — Osim toga, nema jamstva da bi me poštedito ako bih vodio bilo koga.

— Ne vjerujem nijednom prijatelju Indijanaca — gundao je bradati muškarac.

— Dobro, vozite dalje! — reče Sparks. — Ostalima savjetujem da misle na svoje obitelji.

— Naše je pravo da vozimo u Arizonu i da se tamo naselimo!

— Pravo je Kiova da zatvore putove na svojoj zemlji — uzvratiti Sparks.

Rekavši to, sišao je i pošao prema prevrnutim kolima. Prerezao je užad i remenje, izvukao je revolver i ustrijelio mazgu koja je sloмила prednju lijevu nogu. Zatim je razrezao platneni pokrov.

U kolima su bila dva mr-

tvaca. Muškarac koji je vodio zapregu i žena.

— Nastavite li vožnju, svi ćete ovako završiti — reče Sparks okrenuvši se prema ljudima.

Pogled na ljude koji su završili naprasnom smrću uvijek ga je mučio. Na to se nikad nije priviknuo. S tim se nije mogao pomiriti.

Mnogo puta stajao je Sparks pokraj izmrcvarenih Indijanaca i pitao se, kako će dugo trajati to besmisleno ubijanje. A pritom se radilo samo o zemlji koja je bila dovoljno prostrana za sve, samo kad bi jedni druge razumjeli, kad bi svatko svakome priznao pravo da živi onako kako smatra ispravnim.

— Vodit ćete nas! — javio se jedan čovjek i podigao je pušku na Sparksa koji je išao prema svojim kolima.

— Vi niste niti za dlaku bolji od tih crvenokožnih divljaka. Vodit ćete nas, ili...

— Maknite pušku! — javila se Raquel.

Čovjek je okrenuo glavu i vidio je da Raquel drži prst na obaraču. Ipak je pokušao naglim okretom isključiti neočekivanu opasnost.

Sparks je pucao s boka. Dvije su žene vrisnule. Metak se zabio u stranicu kola pored čovjeka s puškom. Pedalj dugačak iver zario mu se u lijevu ruku. Ranjenik se skvrčio od bola i spustio je oružje.

– Nadam se da ste sada razumniji – reče Sparks i popne se na svoja kola. – Nerazumnost je u ovoj zemlji vrlo opasna. Kad bi se svi potrudili da jedni druge saslušaju i da ne idu glavom kroz zid, bilo bi mnogo manje nevolja.

Sparks podigne uzde i reče:

– Morat ćete čekati dok Kiove otvore putove. Savjetovao bih vam da krenete natrag prije negoli se Kiove vrate.

– A naši mrtvi?

– Uzmite ih sa sobom. Ovdje ih ima dovoljno. Kadkad se pitam, kad će ova zemlja služiti živima.

Sparks potjera zapregu. Raquel je još držala spremnu pušku. Sparks je prošao sasvim blizu čelnoj zapregi i nastavio put prema zapadu.

– Okreću kola – reče Raquel poslije izvjesnoga vremena. Inače bi bili ludaci reče Sparks.

Zamalo su se pojavile Kiove.

Jahali su prema putu u gustoj skupini. Bili su polugoli. Neki su nosili pletene prsluke, drugi samo pregačice. Oko čela vezali su vunene rupce. Jedan je u ruci držao koplje.

Ratnici su se zaustavili sa strane i nepomičnih su lica promatrali došljake.

– Nemoj to nikad više činiti, Sparks! – rekao je jedan ratnik.

Sparks okrene glavu i pogleda ga. Poznavao ga je. Vidali su se u Satantinu logoru. Ne razumijem te – rekao je. Umiješao si se reče ratnik. – Nemoj to nikad više uraditi, Sparks. Naš si prijatelj, ali tako dugo dok se brineš o svojim stvarima i ne pačaš se u naše.

– Uvijek se bavim svojim poslovima – reče Sparks.

– Nije moja krivnja što se zaokupljamo istim stvarima.

– Nisu iste – reče Kiova. – Ti si bijelac, mi smo crvenokošci. Razumiješ?

– Mi želimo mir – reče Sparks. – Nije li tako?

– Nije! – odrečno će Kiova. – Mi smo ratnici. Uvijek smo se borili. Tako kao i naši očevi.

– Protiv Komanča i ostalih plemena – reče Sparks.

– Ratovali ste protiv drugih ratnika. Ali većina bijelih ljudi koji dolaze u ovu zemlju neratnička je. Ti su ljudi došli da obrađuju zemlju, a ne da ratuju. Oni hoće biti vaši susjedi. Pustit će vas u miru. A mir je u vašim rukama.

– Bijeli čovjek nije nas nikada puštao u miru – uzvratiti ratnik razdraženo.

– Tko mu je dopustio da dođe u našu zemlju? Sparks, otkad si prijatelj otimača zemlje? Svi govore da si brat crvenoga čovjeka...

– Razgovarat ću sa Satantom – reče Sparks. – Bijelci su okrenuli kola i

nema razloga da ih napadate. Neće se vratiti prije negoli to Satanta dopusti.

– Sparks, ti si postao posrednik bijelih porobljivača – reče ratnik i podigne sjekiricu. – Pazi što radiš. Prečesto smo bili prevareni. Kaznit ćemo svakoga tko to ikad pokuša ponoviti.

– Kaznit ću svakoga tko me bude vrijeđao – uzvratí Sparks odlučno.

Sparks je znao da se ne smije dati preplašiti i zato se nije obazirao na prisutne ratnike, očito ojađene time što se ne kreće u napad na karavanu.

– Uvrijedio si me – reče Sparks. – Nemoj to ponoviti!

Ratnik nije uzvraćao. Okrenuo je konja, nešto je uzviknuo, udario je ponija u slabine i odjurio je podižući oblak prašine. Ostali su ga s mukom pratili.

Jahači su prolazili tako blizu Sparksovih kola da su se životinje u zaprezi uznemirile i počele vući udesno s puta. Sparks je morao predati uzde Raquel i skočiti pred mazge da ih umiri.

– Najavit će te – govorila je Raquel.

– To nije najgore.

– Satanta ovaj put neće o tebi čuti dobre riječi.

– On je razuman i samostalan čovjek. Kad jednom stvori mišljenje, ne mijenja ga. Gotovo da nisam vidio tako čvrstoga čovjeka. Zato je tako moćan.

– Nadam se da ne radiš za krivu stanu – reče Raquel.

– Misliš na Mortimera?

– upita Sparks i podigne ramena. – Mislim da se ne borim na krivoj strani i za krivu stvar.

Sparks se popeo na svoje mjesto i pogledao je Raquel.

– Ravnodušnost bi vodila u zlo – rekao je. – I ti i ja predobro znamo, što se može dogoditi. Ako ništa ne poduzmemo, mučit će nas savjest. Taj teret ne bih htio nositi.

– Imaš pravo – reče Raquel i nasloni se na dasku iza vozaškoga sjedala.

Raquel bijaše zrela, lijepa žena. Uživala je u životu i trpjela jednako kao i Sparks. Sudbina ih je vezala i Sparks ju je obožavao. Bio je sretan što je s njim. Bila mu je potrebna.

Sparks je razmišljao o onome što je pred njim. Bez podrške koju mu pruža Raquel klonuo bi.

Zaprega je skrenula prema jugu. U daljini su se vidjeli krševiti obrisi Mustang Mountainsa, divlji i zastrašujući.

* * *

Čudnovati oblici planine zvane Round Mountain stvarali su duboke sjene. Culverovi ljudi pripremali su tlo za postavljanje logora. Pritom su otkrili dvije zmije.

Žene su sjedile i čučale ispod iskošene stijene. Bile

su iscrpljene. Više nije ostalo snage niti za jadikovanje. Bile su zadovoljne što ih više nitko ne goni, ne požuruje.

Culver je dopuštao samo kratka zastajkivanja. Sada je među ženama vladala ravnodušnost. Sve su se na-de rasplinule i nestale.

Nijedna se nije obazirala niti na konjski topot koji je dopirao iz daljine.

Culver je sjedio postrance na kamenu i punio je svoj kolt. Prije toga je pomno očistio oružje. Metalni dijelovi davno su izgubili prvotni sjaj, ali Culvera to nije smetalo. Na taj je komad bio naviknut. Izlizani držak kao da je srastao s njegovom rukom.

S istočne strane približavalo se dvadesetak jahača. Pratilo ih je nekoliko kola.

Culver je ustao i polako pošao prema logorskoj vatri.

— Vi se nećete ni u što miješati — rekao je svojim ljudima.

Muškarci su šutjeli. Bili su to stari vukovi. Nepovjerljivi, uvijek spremni za skok. U njima je Culver imao dobre pomagače, dok je god bilo unosnih poslova i dok je svaki bio svjestan da se s gazdom ne može nositi.

Kad bi se to jednom promijenilo, vukovi bi učinili svoje. Culver je toga bio svjestan. Prištičavi je jahao s njim tri godine. Unatoč tome nikad nije saznao nje-

govo pravo ime. Čuo je jedino da ga zovu Crinkle. On bi prvi pokušao preuzeti vodstvo, čim bi se ukazala prilika.

Culver je umio naći mjeru u ophođenju s tim ljudima. Pouzdavao se u to da će osjetiti trenutak kad se bude morao otarasiti toga društva. Tada će ih jednostavno ostaviti, ili će ih možda poslati u klopku. Zatim će negdje drugdje osnovati novu bandu.

Plan bi mu mogao zaprijeti najvjerojatnije Crinkle. Bio je lukav, no istodobno previše žestok, zbog čega je katkad postupao nepromišljeno. Zato je bio ranjiv.

Culver se okrenuo prema vojnicima koji su upravo stigli do logora.

Žene su podigle glave. Bile su umorne, no pojava vojnika izazvala je ipak malko živosti.

— Žene loše izgledaju, Culver — rekao je narednik koji je vodio patrolu.

Bio je to preplanuo, mršav čovjek orlovskih očiju i kudrave duge kose.

— Njihova je karavana napadnuta — reče Culver.

— Muževi su pobijeni. Neko su vrijeme bile u zarobljeništvu kod crvenokožaca a put im također nije bio lak. Malo sapuna i vode, dvije ili tri noći spavanja, dobri obroci i nećete ih prepoznati.

— Čini mi se da vaš postupak nije bio bolji od in-

dijanskoga – reče narednik i sjaše.

Momak je dosizao Culveru samo do brade.

Narednikov pogled bijaše oštar i prijekoran.

– Postupao sam s njima kako su dopuštale prilike – reče Culver.

– Ne izražavajte se tako uvijeno – reče narednik. – Mi smo jedan s drugim načistu. Trenutno smo saveznici, ortaci međutim nismo. Meni je potpuno jasno što bi mi bilo milije od ovoga razgovora.

– Prije biste morali naučiti baratati svojim revolverom, naredniče – reče Culver i uzvрати leden pogled.

– Uvjeran sam da ste sa svojim bitangama uvjerljivo igrali ulogu trgovaca ljudima – promrsi narednik.

– Nemojte nas vrijeđati! – oštro će Culver. – Moglo bi se dogoditi da još jednom razmislim o suradnji s vojskom.

Narednik kao da je htio još nešto reći, no odlučio se za šutnju.

– Ja sam narednik Wool – rekao je potom ženama. – Došao sam da vas odvedem u sigurnost. Imamo kola i više nećete morati pješaćiti. Gospodin Culver radi s vojskom, što niste mogle znati. Izbavio vas je u naše ime.

– To je dobro krio – reče jedna žena i ošine pogledom Culvera.

Culver se na to i ne obazre.

– Uskoro ćete se naći u boljim prilikama – reče narednik.

– Što će biti s našom djecom?

– Pokušat ćemo pomoći svima koji su još u zarobljeništvu – odgovorio je narednik. Okrenuvši se prema Culveru, upita: – Zašto djeca nisu ovdje?

– Zato što nisam čarobnjak – odgovori Culver. – Ako znate kako bi se od Ki-ova mogli dobiti svi zarobljenici, zašto niste odjahali k Satanti, pametnjakoviću?

– Pripazite na jezik, Culver!

– I vi na svoje ponašanje, naredniče! – uzvрати Culver. – Obavijest ću o njemu vašega pretpostavljenoga. Mislite li da je bilo lako doći do Satante i izvesti žene? Djecu je zadržao jer su Kiovama potrebni ratnici. Žene neka budu zadovoljne što su oslobođene.

Narednik je pozvao vojnike da pomognu ženama. Neke nisu mogle ustati. Vojnici su ih odnijeli na kola.

– Dobivam dvadeset pušaka – reče Culver. – Nadam se da ste ih dovezli. Za svaku pušku dvadeset i pet metaka.

– Nije li bilo rečeno petnaest?

– Dvadeset – odbrusi Culver. – Za ostalo pitajte Satantu.

— Dovraga, ne može mi biti po volji da crvenokošci dobiju puške kojima će po nama pucati — reče narednik. Žalite se Washingtonu — drsko će Culver. — Satanti sam morao dati deset pušaka unaprijed. Nadam se da su ispravne. Ako nisu, bit će zla. Satanta nije glup divljak kojega omamljuje sam pogled na pušku. On se razumije u oružje i pregleda ga. On dobro zna što koja puška vrijedi.

Narednik je s Culverom prišao jednim kolima.

Kola su bila natovarena plitkim sanducima, pokraj kojih su ležale posude s olovom i barutom.

— Pretovarit ćemo to na životinje — reče Culver.

— Imate li skicu logora Kiöva? — pitao je narednik.

— Satanta ne pušta k sebi nikoga — odgovorio je Culver. — Pokušao sam sve što je bilo u mojoj moći. Izazvao sam i prijetnje. U Mustang Mountains nije moguće prodrijeti.

— Vaši odnosi sa Satanom očito nisu osobito dobri — slegne narednik ramenima. — Indian Sparks nema takvih teškoća. Čini se da Satanta zna razlikovati poštene ljude i one druge.

— Sparks? — reče Culver, prečuvši uvredu. — Što je sa Sparksom?

— On i njegova žena upravo su na putu u Mu-

stang Mountains — odgovori narednik. — On može doći do Satantina logora.

Culver je šutio. Otišao je k vatri i rekao:

— Pretovarite oružje. Odmah krećemo dalje.

— Što se događa? — zapitao je Crinkle. — Naredniku se ne sviđamo, ha?

— Može me poljubiti u guzicu — reče Culver. — Ali pojavio se Sparks. Moramo požuriti.

— Plavci nas valjda neće ostaviti na cjedilu, ako dođe do gustoga — reče Crinkle.

— Na sve sam mislio — uzvрати Culver. — Nema vremena za dangubu.

Culver je prišao svome konju.

Narednik kao da je čekao još koju riječ. Culver se međutim na njega nije osvrtao. Točnije rečeno, motrio ga je tako da se to ne opazi.

Culver je sa zadovoljstvom ustanovio da se vojnik uznemirio. Narednikov se pogled smračivao. Disao je tako da mu je mogla otpadati dugmad s ne baš pretijesne uniforme.

Culveru je to godilo. Neko mu se vrijeme činilo da su mu oduzete uzde. Sada je ponovo sve čvrsto držao u rukama. Vijest da je Elmar Sparks u blizini izvanredno ga je raspoložila.

Narednik je shvatio situaciju. Prišao je konju i viknuo:

— Uzjaši!

Vojnici su u tren oka bili u sedlima. Nekolicina je okružila kola sa ženama.

— Uvrijedio si ga — reče drugi Culverov čovjek.

— Tom klipanu ne bih dao da mi čisti čizme — odbrusi Culver.

Pridigavši se u sedlu promatrao je kako njegovi ljudi zatiru vatru i granjem otklanjaju tragove logorovanja. Za ostalo će se pobrinuti vječni vjetar koji je s brda donosio finu prašinu, zapretajući svaki znak koji bi govorio o tome da je tu boravio čovjek. U toj samotnji nitko ga nije niti očekivao.

Kad je Culver sa svojim pratiocima krenuo prema jugoistoku, vojnička patrola više nije bila na vidjelu.

V

Svjetlucava maglica žege djelovala je tako da se činilo kako se pješčane dine valjaju poput valova. Vjetar je kretao sitan pijesak koji igrao na tim valovima poput vodenih kapljica, pretvarajući sve u nešto gotovo nestvarno.

Svaki se šum čuo nadaleko. Škripa kola i zveket orme gubili su se u bespuću.

Put kojim su ušli Sparks i Raquel jedva se razaznavao. O pravim kolotečinama nije se moglo govoriti. Tu i tamo nazirale su se izguljotine od kotača, zatim samo zagrebotine kopita. Valjalo je dobro otvoriti oči.

Sparks nije bio prvi put na tom pravcu. Znao je što ga čeka i što mora izbjegavati. Ako skrene više od dvadesetak kilometara, izlaže se opasnosti da zapadne u živi pijesak i da beznadno zaglavi.

Sparksov cilj bile su šiljate stjenovite gromade koje su iz daljine nalikovale na tornjeve. Kako se sunce spuštalo prema zapadu, ti su kameniti uskličnici djelovali mračnije i prijetili su svojim sve dužim sjenama.

— Jesi li vidio ptice? — pitala je Raquel.

— Još prije jednoga sata.

— Životinje ili ljudi? — pitala je Raquel.

— Ljudi — reče Sparks.

— Ima stvari koje nikad neću naučiti — reče Raquel. — Po čemu zaključuješ da ptice ne kruže iznad ranjene životinje ili iznad strvine?

— Iskustvo — reče Sparks. — Steći ćeš ga i ti. Ptice su visoko. Da se radi o životinji, bile bi niže. Osim toga, odavno bi slijetale. Ovdje nema tako velikih životinja da bi se ptice plašile napada na njih makar još bile žive. Osim toga, one drukčije kruže iznad životinja, drukčije iznad ljudi. Prema njihovom letu može se zaključiti da su ti ljudi zdravi zdravcati.

— Kiove?

— Ne — reče Sparks. — Bijelci.

— Bijelci? — upita Raquel.

el, pogledavši s nevjericom muža.

Vjetar joj je zabacio kosu. Sitna prašina što se posvuda raznosila stvorila je na njezinu oznojenu licu pokoricu.

Sparks je gledao pred sebe. Više se nije osvrtao niti na crne ptice koje su kružile iznad neke točke u pustinji.

— Indijanci bi se pobrinuli da ih ptice ne odaju — rekao je Sparks. — Davno bi ih otjerali.

— Mislim da ti je Mortimer obećao kako te nitko neće slijediti — reče Raquel.

— Tko kaže da je vojska tamo nekoga poslala?

— Ptice ne govore o tome, radi li se o muškarcima ili o ženama, o uniformiranima ili o civilima, je li?

Sparks se nasmiješio i pogledao je Raquel.

— Vidjet ćeš da sam imao pravo — rekao je. — Kod stijena ćemo stati da se odmorimo.

— Što to znači?

— Vidjet ćemo kad ustanovimo, tko se vuče za nama.

— Ako ih mi otkrijemo, otkrit će ih i Kiove.

— Oni sve znaju — reče Sparks. — Budi sigurna da vide i guštera koji uđe u ovaj kraj.

— Bit će neprilika.

— Toga se i ja bojim — reče Sparks gledajući i nadalje pred sebe — Moramo poduzeti nešto prije negoli

se približimo Satantinu logoru.

Raquel je motrila ptice na nebu. Sparks se trudio da kola ne skrenu s puta.

Kad su se približili kamenim tornjevima, sunce je sjalo iskosa, ostavljajući na golim vrhovima crvenkast odsjaj.

Nigdje naokolo nije bilo znaka ljudskoga života. Pti-
ce su nestale. Progutao ih je sumrak.

Sparks je zaustavio kola između dviju stijena a zatim skočio na tlo.

— Logor ćemo postaviti kao da je sve u redu — reče zabrinuto.

Zatim je obišao stijene, popeo se na uzvišicu i zagledao se u mrak.

Čekanje se isplatilo. Pet jahača jahalo je u redu pješćanim tlom prema izduženoj čistini. Bili su vrlo blizu. Valovit kraj i dine omogućile su im da se primaknu ne dolazeći na vidjelo.

Sparks se vratio zamišljen. Raquel je naložila malu vatru. Iznad nje postavila je tronožac i kuhala je kavu.

— Uskoro će biti ovdje — rekao je Sparks, pogledavši Raquel preko vatre. — Jedino ako ne žele da provedemo besanu noć.

— Što oni zapravo hoće?

— Možda samo to da otkriju put koji vodi k Satanti.

— Trgovci? — upita Raquel. Lovci na skalpove? Vojnici?

– Nisu vojnici – odgovori Sparks. – Barem tako ne izgledaju. Ali malo sam što mogao vidjeti. Ne vjerujem da su trgovci. Mnogo je razloga da se otkrije skrovište Kiova, a možda ti ljudi rade po nečijem nalogu, u nečije ime. Ako je tako, moramo se otresti te pratnje, inače ćemo se sami naći u opasnosti. Bude li se Satanti činilo da je prevaren, neće imati obzira ni prema kome. Prečesto su ga varali.

– Možda su nas Kiove odavno vidjele.

– To je moguće ali stalne su straže u brdima. No Satanta je sigurno razaslao naokolo mnogo izviđača, koji ga redovito obavještavaju o novostima u pustinji.

Sparks je srkao kavu iz lončića što mu ga je dodala Raquel. Kad je bio gotov, ustao je i rekao:

– Idi u kola!

– A ti?

– Naći ću svoj položaj.

– Što namjeravaš?

– Zasad ne znam – reče Sparks i ode na mjesto odakle je prvi put vidio jahače.

Tama se zgusnula. Bilo je teško išta razaznati, no poslije stanovitoga vremena Sparks je ipak otkrio ljude na rubu polja kržljavog rasilinja.

Bili su sjahali i ulogorili se. Vatru nisu ložili. Iako su zacijelo odavno otkrili Sparksov logor, nisu pokazivali namjeru da se približe.

Sparks je pognuto i oprezno koračao prema nadošloj skupini. Oko usana poigravao mu je smiješak.

Tko god da su ti ljudi, osjećali su se sigurnima. Iskustva s pustinjom očito nisu imali, inače bi znali da će ih odati ptice. Pustinja ima svoje zakone i tko ih ne pozna može stradati, makar bio ne znam kako dobar borac i čitač tragova.

Sparks je stigao do plitkoga bezvodnoga potočnog korita. Sišao je, pazeći da ne nagazi na zmiju koja se za dana zavukla pod kamenje.

Kad je došao do pogodnoga mjesta, legao je i prislonio kundak na rame.

Pucanj je zaglušio šuškanje večernjega povjetarca. Metak se zario u pijesak i poprskao okupljene ljude. Vidjelo se kako se sjene naglo uspravljaju.

Sparks mirno ponovo napuni pušku i uperi je u konja, pokraj kojega je stajao jahač. Životinja je pala i napola ga poklopila.

Čovjek je počeo stenjati.

Dvojica su se okrenula i potrčala prema Sparksovu logoru. Sparks se počeo brzo povlačiti. Neznanci očito nisu mogli ustanoviti gdje je njegov položaj, no zacijelo su računali da će naići na kola koja čuva Raquel.

Sparks se pritajio i pustio ih je da prođu pokraj njega. Kad su se udaljili petnaestak koraka, pritisnuo je obarač.

Metak je okrznuo jednoga od dvojice i oborio ga na koljena. Čovjek je brzo ustao i okrenuo se. Drugi je odskočio u stranu.

Obojica su zapucala s boka. Sparks je uvukao glavu među ramena. Meci su šišтали visoko iznad njega. Tada je promijenio mjesto i kad je bio siguran da će kamena gromada do koje je stigao prikriti plamen, zapucao je.

Uprkos tome bio je odmah otkriven. Muškarci su se razdvojili, u nedvojbenoj namjeri da ga napadnu s dviju strana.

Sparks baci pogled prema logoru. Tamo su preostala dvojica pokušavala osloboditi prikliještenoga čovjeka. Time nije bila isključena mogućnost da dobije vatru i s treće strane.

Sparks izađe iz potočnog korita i potrči prema granitnoj gromadi kakvih je bilo naokolo kao da ih je neki div posijao po pijesku.

Bacivši se u zaklon, Sparks je podigao pušku. Petnaest koraka dalje pojavila se sjena. Taj ga je čovjek vjerojatno otkrio. Zapucao je u hodu. Tanad je udarala desno i lijevo od Sparksa. Meci koji su se odbili od kamena odjaukali bi u noć.

Krhotine su zasule Sparksovo lice. Pušku više nije mogao podići k ramenu i pucao je iz ruke.

Revolveraš je odjednom

stao i presavio se. Počeo je teturati prema logoru, no uspio je napraviti samo pet ili šest koraka.

Zapucali su također oni koji su ostali u logoru. Vjerojatno su uspjeli osloboditi prikliještenoga jer se više nije čulo jaukanje.

Sparks je izvukao revolver. Pucao je hodajući natraške. Neznanci su ga pratili.

Iza Sparksa nazirala su se kola. Raquel je zapucala. Jedan je napadač kriknuo, okrenuo se i požurio je prema svom logoru. Sparks i Raquel pucali su što su brže mogli. Oružje je bijesno lajalo u pustinjskoj noći.

Začuo se nečiji oštar glas. Nakon dvije, tri rečenice paljba je prestala. Neznanci su se povukli. Sparks je čekao. Htio je biti siguran da se ne radi o varci. Oprezno se počeo približavati logoru. Ljudi su uzjahali konje. Oba ranjenika podigli su u sedla i odjahali. Začas ih je progutala tama. Neko se vrijeme mogao pratiti još samo topot kopita. Jahači se nisu kretali brzo.

Na rubu logora Sparks se spotaknuo o ljudsko tijelo. Bio je to čovjek kojega je pogodio izbliza. Sparks ga okrene na leđa. Lice je poznavao.

Kad se vratio, Raquel je stajala pored kola. Djelovala je mirno, međutim Sparks ju je dovoljno dobro poznavao da bi znao kako je uzbuđena.

— Tamo je ostao jedan — reče Sparks — koji je jahao s onim čovjekom iz Red River Springsa.

— S Culverom — reče Raquel. — Tyronom Culverom. On se zakleo da će se osvetiti.

— Nije on bio ovdje samo zbog mene — reče Sparks.

— Kladim se da je banda išla za nekim poslom.

— Misliš da je Culver htio otkriti Satantin logor?

— Zašto ne? Možda zemljišni špekulanti koji šalju naseljeničke karavane pokušavaju odigrati vlastitu igru. Culver bi bio pravi čovjek za takav prljav posao.

— Ako je umiješan još netko?

Sparks zaniječe glavom.

— Kome je u pameti sve u redu, taj se ne upušta u posao s čovjekom kakav je Culver. Što se nas tiče, skinuli smo ga s vrata.

— Sada — reče Raquel, razgrćući žeravicu. — On te mrzi i bit će nam uvijek negdje za petama. Takav tip ne napušta želju da se osveti.

— Uvijek sam svjestan toga da imam neprijatelja — reče Sparks.

Raquel je stajala pored razgrnute vatre i gledala u noć. Sparks je ispod kola rasprostirao pokrivače. Kad je Raquel legla pored nje, opustio se.

— Previše se zabrinjuješ — rekao je.

— Ja se ne zabrinjujem

— reče Raquel. — Pokušavam se brinuti o nama, kao što se ti brineš o drugima.

Sparks ispruži ruku i privuče je k sebi.

Čulo se samo pirkanje noćnoga povjetarca. Visoko na nebu titralo je nekoliko zvijezda.

* * *

Kola su napredovala sporo. Kraj bijaše besputan. Sparks se držao južne obale Mustang Creeka koliko se god dalo, ali kamene strmine i velike stijene ponegdje su dopirali do samoga potoka i bilo ih je teško izbjegavati.

Između sivih klisura vladala je nesnosna vrućina.

Sparks i Raquel satima su se provlačili rubovima planine. Sat vremena znali su da ih prate izvidnice. Indijanci su se sada pokazivali sasvim otvoreno. Stajali su na klisurama i na golim uzvisinama poput kipova i gledali u dolinu.

U dubini klanca odjednom je izniklo selo. Do posljednje minute nije se moglo opaziti. Izronilo je iza oštrog potočnoga zavoja, iza stijena koje su ga štatile poput tvrđave.

Kad je Sparks prolazio pored stražara, oni se uopće nisu micali. Na bokovima kola klepetali su lonci i zveckale obješene tave.

Kola su se zaustavila ispred skupine koliba od granja i šatora.

Iz jedne kolibe izašao je snažni Satanta. Na sebi je imao izbljedjelu košulju. Ispod vunenoga poveza spuštala se kosa do širokih ramena. Za pas je bio zataknut nož.

— Odabrao si dobro vrijeme za posjetu, Sparks — rekao je poglavica.

— Uvijek je dobro razgovarati o miru — reče Sparks.

— Da je to rekao netko drugi, morao bih se smijati — reče Satanta i pokretom ruke pozove Sparksa k sebi.

Raquel je ostala kod kola, koja su začas okružile žene, oko kojih su se muvala djeca. Sparks je otišao za Satantom prema velikoj vatri.

— Bilo je borbe na putu — Reče Satanta.

— Tebi ništa ne promakne.

— Ovo je moja zemlja — reče Satanta mirna lica. Sparksu se činilo kao da riječi dolaze ispod maske. — Moja je zemlja sada manja — nastavi Satanta. — Ništa se ne može dogoditi a da ne saznam.

— Pretpostavljam da je nekoliko radoznalaca pokušalo otkriti put u tvoje selo — reče Sparks. Iza Satantinih leđa opazio je novu pušku »volcanic«, no nije je spominjao. Nastavio je kao da ju nije vidio. — Vjerojatno si čuo za bijeloga poglavicu u Camp Nicholsu.

— Ti si njegov vjesnik? — upita podozrivo Satanta.

— Pukovnik Mortimer častan je čovjek — reče Sparks, zaokolišavši pitanje.

— Trebalo bi da ga jednom saslušaš.

— Često sam i dugo slušao bljedolike — uzvрати Satanta. — Mnogo su govorili, dugo i lijepo. Ali sve je bila gola laž.

— Nije baš tako, i ti to dobro znaš — reče Sparks.

— Ti si mudar čovjek, Satanta. Upoznao si bijele ljude. Ima poštenih i dobrih koji drže obećanja. Ima i onih koji gaze svoje riječi. Pukovnik Mortimer hoće samo da dopustiš slobodan prolaz karavanama kola, da ih ne napadaš.

— One prolaze mojom zemljom. Kad se god pojave, bijelci je krađu.

— U ovom slučaju nema te opasnosti — reče Sparks.

— Karavane idu u New Mexico, Arizonu i Nevadu. Nitko ne traži tvoju zemlju. Međutim, budeš li ih zaustavljao i zadržavao žene i djecu, morat ćeš ratovati. Taj rat ne možeš dobiti. Izgubit ćeš ga, a s njim i zemlju.

— Vidjet ćemo, tko će biti pobjednik!

— Uvijek pobjeđuje onaj tko ima više ljudi i bolje puške — reče Sparks i pokaže rukom prema puški »volcanic« iza Satante. — Koliko ih imaš? — pitao je. — Dvadeset? Trideset? Bijelci ih imaju na stotine. K tome deset put više ratnika

negoli ti. Dakako, ti bi bio jak protivnik. Rat bi trajao dugo. Dovoljno dugo da izgubiš ratnike, narod i zemlju. Bijelci bi imali velike gubitke, ali to ne bi promijenilo kraj. — Sparks raširi ruke i nastavi: — Zašto da se to dogodi, Satanta? Kažem ti, bijelci ne traže ništa drugo negoli slobodan prolaz. Nitko od njih ne namjerava ostati ovdje. Pusti ih da prolaze. Neka ti plate. Odredi cijenu. Pukovniku Mortimeru zapovijedeno je da štiti karavane. Međutim, on misli da nema smisla prolijevati krv. Razgovarao je sa mnom. Mislim da je pošten čovjek. Vjerujem da je zaslužio razgovor s tobom. Neka ti sam iznese svoje ponude. Mene znaš. Kad bih sumnjao da nešto za tebe ne bi bilo dobro, sigurno bih bio na strani crvenoga čovjeka.

— Ti si jedini bijelac kojemu vjerujem — reče Satanta. — Zato jedini smiješ doći ovamo. Katkad mi se čini da si lakomislen. To ne bi bilo dobro. Možda čovjek mora biti crvenokožan da bi zamijetio bijelčevo nepoštenje.

— Možda katkad zaista previše vjerujem riječi — doda Sparks. — Ali nešto sam i ja naučio. Posve je sigurno da će u ovoj zemlji biti sve više i više bijelih muškaraca i žena. Morat će živjeti s vama. I vi s njima. Ne možete si vječno razbi-

jati glave. Na taj način na kraju svi gube. Bijeli doseljenici boje se tebe i što se događa? Pucaju na svakoga Indijanca! Kad bi znali da ih nećeš dirati, ponašali bi se drukčije. Nitko od tih ljudi nije krenuo da ovdje nađe grob.

— Reci, što hoće taj bijeli poglavica? — pitao je Satanta poslije poduže šutnje.

— On misli upravo tako kao i ja — reče Sparks. — On ne želi da se pridošli bijelci i Indijanci međusobno tamane. Ali to su moje riječi, Satanta. Saslušaj ga sam. Odredi vrijeme i mjesto susreta. Odredi također svoje zahtjeve o kojima ovisi slobodan prolaz. Međutim, nemoj oklijevati. Vrijeme prolazi. Pukovnik Mortimer u tom je pogledu pritiješnjen. Htio bi da se u miru dogovorate prije negoli ga njegove poglavice prisile na rat, koji on ne želi. Rekao si da je na mom putu bilo borbe. Jeste! Ti ljudi nisu išli za mnom s dobrim namjerama. Tražili su tvoj logor. Što to znači? Dok pukovnik Mortimer traži mir, drugi već pripremaju rat.

— Ne bojim se ničega i nikoga! — odreže Satanta i pogleda Sparksa ostrim pogledom. — Ali ako ti kažeš da bi bilo dobro razgovarati s bijelim pukovnikom, razgovarat ću.

— On će se pobrinuti da tvojom zemljom ne prolaze

karavane prije negoli ti izrečeš svoje mišljenje.

Satanta kimne glavom.

— Međutim — nastavi Sparks — on će sigurno pitati za bijele zarobljenike.

Satanta je zurio u tlo pod svojim nogama. Zatim je rekao:

— Razgovarat ćemo o svemu. Nadam se da nisi putovao uzalud, Sparks. Tebi ne moram opisivati gorak osjećaj koji ostaje poslije prijevare. Želio bih da nikad ne iskusiš osjećaje crvenokožnoga čovjeka.

— Godinama se već osjećam kao da sam crvenokožac — reče Sparks. — Kad mi nije bilo lako, o to sam se oslanjao. Mrvu sreće morao bi svatko osjećati. I mene su često varali. Gorčina o kojoj si govorio meni je poznata. Ali ako si uvjeren da se zalažeš za nešto dobro, moraš ustrajati.

— Postojalo je vrijeme kad sam mislio kao što misliš ti — promrsi Satanta.

— Misliti, vjerovati, sve je to premalo — reče Sparks.

— Ništa se ne događa samo od sebe. Čovjek mora nešto poduzeti. To zna donijeti razočaranja, ali...

— Tvoj je put dobar, Sparks — prekinuo ga je Satanta. — Ali bojim se da si usamljen. Ili ne razumiješ svijet, ili se boriš protiv njega. Sam.

— Poručniče, kojim jedinicama trenutno raspolažemo? — pitao je pukovnik

Mortimer, odgurnuvši dnevne izvještaje što mu ih je poručnik Corber donio — na potpis.

— Četa B i četa C izasla-la je napolje manje patrole — raportirao je Corber. — Čete A, D i E u punom su sastavu.

— Dvije najbolje neka se sprema za pokret!

— Ozbiljna akcija, gospodine? Nisam vidio takvu zapovijed.

— Poručniče, zapovijedi ne moraju uvijek stizati iz Washingtonma!

Poručnik Corber se zategnuo. Pokupio je papire i upitao:

— Gospodine, izvolite izdati upute! Kakve su?

— Opskrba šest dana po čovjeku. Četrdeset metaka po glavi.

— Toliko?

— Ne čujete dobro, poručniče?

— Čujem, pukovniče! Ali поблиža objašnjenja...

— Dat ću ih kad budem smatrao da je to potrebno, poručniče!

— Razumijem! Oprostite!

— Corber je porumenio. — Kada je pokret?

— Za jedan sat, poručniče! Mortimer se više nije obazirao na Corbera. Sjedio je i šutke buljio u stol, redajući rastreseno pera i olovke. Zatim je ustao i počeo šetati prostorijom.

Novinari iz istočnih država odavno su otputovali. Mortimer je pretpostavljao

da su njihovi izvještaji već tiskani u novinama. Njegove izjave izazvat će u vladi i vrhovnoj komandi podosta ljutnje. Ali također i slaganja.

Mortimer se zaustavio ispred jednoga prozora. Kroz prašnjavo staklo promatrao je kako se postrojavaju četa A i E. Čule su se zapovijedi. Iz staja su se izvodili konji.

Pukovnik je to promatrao i osjećao je kako ga pomalo obuzima uzbuđenje pokreta. Bilo je to kao neki svrbež koji se širi tijelom.

Stari vojnik znao je da se ne smije prepustiti osjećajima. Svaki se potez morao uklapati u računicu.

Mortimer pogleda džepni sat, vrati se k pisaćem stolu i natoči viski. Ispijao ga je u malim gutljajima, uživajući u dimljivu okusu zlatkaste tekućine. Zatim je brižljivo začepio bocu i odložio ju je na njezino mjesto. Stavivši šešir na glavu, izašao je napolje.

Čete su se upravo poravnavale ispod zastavnoga stijega. Konji su nemirno frktali. Vojnici su radoznalo promatrali zapovjednika.

— Ispravno, poručniče! — reče pukovnik.

Mortimer je polako obišao stroj. Na sredini je pri povratku zastao i rekao:

— Nekoliko čete dana boraviti izvan Camp Nicholisa. Ulogorit čete se kod Rabbit Ear Creeka. Neće se podu-

zimati nikakve akcije koje bi mogle dovesti do borbenoga djelovanja.

— Kako dugo ostajemo u logoru, pukovniče? — upita komandir jedne čete.

— Sve čete saznati navrijeme — odgovori Mortimer.

— Možemo li čuti nešto o svrsi pokreta? — pitao je drugi komandir.

— Dobit čete upute — odgovori Mortimer i okrene oficirima leđa. — Očekujem da čete do Rabbita stići što je brže moguće — dodao je pri odlasku.

— Na zapovijed, gospodine!

Mortimer je već koračao prema svome uredu. Sunce je žeglo. U niskim nastambama uživat će stjenice i uši. Mortimeru se činilo da vojnici izlaze iz tvrđave sa zadovoljstvom.

Camp Nichols uistinu je djelovao kao kraj svijeta i Mortimer ga nije volio. Umjesto da čuči u njemu, mogao bi sada paradirati u zlatom i srebrom ukrašenoj uniformi u Washingtonu i voziti se otmjenom kočijom u kazalište glavnoga grada ili na kakav predsjednički prijem.

To se nije zbilo jer nikad nije dovoljno duboko pognuo leđa. Previše je govorio. I govorio je ono što je mislio. Doduše, mnogi su se oficiri slagali s njim, no bili su toliko mudri da šute.

— Gospodine! — javio se poručnik Corber, sustigavši ga na stepenicama.

— Izvolite, poručniče, što je? Konjanici su upravo kretali. Četa A skretala je prema južnom izlazu, prestrojavajući se u četvororedove. Odmah poslije nje pošla je četa E. Logor je ispunjavao topot konjskih kopita. Podigli su se oblaci prašine.

— Gospodine — nastavi poručnik Corber — ako dopuštate... vaše nas zapovijedi donekle zbunjuju.

— Zaista, poručniče? — reče Mortimer i podigne ramena. — Vojniku se katkad i to događa.

— Gospodine, vaše držanje... Mi...

— Poručniče — reče Mortimer oštro — ova je tvrđava pod mojim zapovjedništvom. To me ne ispunjava osobitim zadovoljstvom, a ponajmanje ponosom. Ali jedno je sigurno: svoje zapovijedi ne moram objašnjavati, je li tako?

— Naravno, jest, gospodine. Mislio sam samo...

— Ima stvari koje se moraju obaviti bez obzira na to, da li ih svatko odmah razumije. Tako je u vojsci, poručniče, i to vam je poznato. Ili vas to u West Pointu nisu naučili?

— Jesu, gospodine!

— Vi ste izvrstan ordonans, poručniče. Prema tome, nećete mi kvariti raspoloženje. Rekao sam već da me ne usrećuje činjenica što sam ovdje, što ne vodim, recimo, Fort Leavenworth.

— Šteta, gospodine!

— Šteta je što niste general u Ministarstvu rata, poručniče Corber — reče Mortimer. — U tom slučaju moja bi karijera bila drukčija — dodao je podrugljivo.

— Ispričavam se, pukovniče, ako sam govorio u neprimjerenom tonu. Svi mi ovdje mislimo da ste izvrstan pretpostavljeni, i...

— U redu, poručniče, u redu. Zahvaljujem — reče Mortimer, podigavši ruku. — Vojnicima se ne komplimentira. Ostavimo taj razgovor.

— Razumijem, gospodine!

— Ima li drugih pitanja?

— Nema.

Mortimer se okrenuo i otišao u svoj ured. Predahnuo je. Nikad još nikomu nije rekao kako mrzi te blatane s kojih se ljušti vapno, te prhnjive grede, prozorčice, istrugane podnice, klimave i crvljive ormare. I sve to vječno zaprašeno, uprkos tome što su prozori zatvoreni. No, najgora je ipak samoća. Čamotinja koju samo dva put godišnje prekidaju karavane trgovaca s pohoda u Santa Fé. Zatim ponovo muklina.

Mortimer je zalupio vrata. Bio je zadovoljan što ga nitko nije vidio. Bio je siguran da bi svatko odmah otkrio na njegovu licu očaj.

Ušavši kolima u Camp Nichols, Sparks kao da se našao u grobnici, koju vje-

tar pokriva prašinom. Zaprašene su bile životinje u zaprezi, i Sparks i Raquel.

S jugozapada duvao je vjetar satima i sve je preplavljivao maglicom od brašnasta pijeska.

Vruće je bilo kao u pećnici. U zraku se osjećao dolazak nevremena. Negdje je već morao divljati vihor. Sparks bijaše zadovoljan što s Raquel nije gdje god u preriji.

— Sve kao da je izumrlo — reče Raquel kad je Sparks zaustavio kola pred komandantovom nastambom.

Raquel je podigla rame na kao da je muči hladnoća.

— Čudno — reče Sparks. — Napolju u preriji nisam se s tobom nikad osjećao kao da sam u samoći. Ali ovdje me podilazi upravo takav osjećaj.

— Čitaš moje misli — reče Raquel.

— Nećemo se dugo zadržavati — dobaci Sparks silazeći s vozaorskoga sjedišta i predajući Raquel uzde. — Pobrini se za životinje.

Sparks uđe u komandu. Mladi ga je poručnik dočekao začuđenim pogledom.

— Je li pukovnik Mortimer ovdje? — upita Sparks.

— Naravno! — odsiječe poručnik, ustade i otvori vrata.

— Raduje me što vas vidim! — reče Mortimer i pruži Sparksu ruku. — Čekao sam obavijest o vama.

— Put do Satante nije kratak — reče Sparks. — Osim toga, bilo je nekih neprilika.

— Kakvih?

— Dobio sam neželjenu pratnju — odgovori Sparks.

— Nekoliko klipana priljepilo se uz moj trag, ne bi li otkrili put do Satantina logora.

— Nadam se da mene iz toga isključujete — reče Mortimer.

— Pukovniče, znam tko me je pratio. Zove se Culver. Revolveraš i lovac na skalpove, kao što se govori. Krijumčari oružje. Jednom riječju, gad.

— Sve to loše zvuči, Sparks!

— Tako je. Nadam se, dođuše, da ta banda nema veze s organiziranjem naseljeničkih karavana.

— Molio sam posrednike da budu suzdržljivi — reče pukovnik. — Mislim da minulih dana nijedna karavana nije ušla u područje Ki-ova.

— Nije — reče Sparks. — Karavana nije bilo.

— Što kaže Satanta?

— Ono što sam očekivao. Ne vjeruje nijednom bijelcu, pogotovo ako nosi uniformu. Međutim, spreman je da se sretne s vama.

— Dugujem vam veliku zahvalnost, Sparks!

— Uštedite te riječi, pukovniče — reče Sparks. — Radim zato što sam uvjeren da bi sporazum bio do-

bar za obadvije strane. No, vratimo se Satanti. On pristaje na razgovor u četiri oka. To jest, u mojem prisustvu. Satanta će doći sam. O mjestu sastanka na smijem reći ništa, osim da se nalazi u blizini Mustang Mountainsa. Bit ću vaš vodič.

— Spreman sam — reče pukovnik.

— Satanta vas ne mami u stupicu — reče Sparks. — To očekuje također od vas.

— Kakva je vaša procjena, Sparks, hoće li pristati na oslobađanje puta za naseljeničke karavane?

— To ovisi o vašem nastupu, pukovniče — uzvratil Sparks. — Satanta je pažljiv slušač. Njemu ne promakne niti jedno krivo slovo. Nemojte obećati ništa, što ne možete ispuniti. Manite se svega za što nema jamstva. Bolje je odbiti bilo što, negoli pokušati da se Satanta uljulja u nadu kako će postići ono što mu ne možete pružiti.

— Razumijem — reče pukovnik.

— Nadam se da je sve jasno — doda Sparks. — Taj će razgovor biti odlučan. Možda će biti spašeni mnogi ljudski životi.

— Kada bi trebalo da se sastanemo?

— Za dva dana, pukovniče — reče Sparks. — Računajte s tim da će Satanta kod svojih naići na otpor. Srećom on razmišlja svo-

jom glavom i sam donosi odluke. Mnogošto ovisi o vama. No, budete li s poglavicom razgovarali otvoreno i pošteno, sporazum je moguć. Dakako, ne bi valjalo, rekosmo, da obećavate čuda koja ne možete ostvariti.

— Kad sve bude svršeno, Sparks, neću zaboraviti što ste za nas učinili — reče Mortimer užarena pogleda.

— Krećemo li sutra ujutro?

— To bi bilo najbolje.

— Sreća je što sam naišao na vas — reče pukovnik. Uzdah se u vas, pukovniče — reče Sparks hladno.

— Nešto nije u redu? — upita pukovnik.

— Zasad jest, a nadam se da će tako i ostati — reče Sparks i počeo se okretati prema vratima. — Najbolje bi bilo da pođemo u svitanje — dodao je. — Možete uzeti nekoliko pratilaca, međutim kad stignemo da pustinje, morat ćete ih ostaviti.

— Pouzdajte se u mene.

— To i činim — reče Sparks. — Sprema se oluja. Noć će biti gadna.

— Dajem vam najbolji smještaj što se u Camp Nicholsu može ponuditi — reče pukovnik.

Sparks je izašao. Dočekali su ga naleti vjetra. Na nebu su se gomilali oblaci. Neki su tamarali poput crnih razderotina, drugi kao da su htjeli ugušiti sunčevu svjetlost.

Brzim korakom približavao se mladi pukovnikov poručnik. Dovikivao je, pokazujući prema niskom zdanju ravnoga krova:

— Vaš smještaj!

Sparks zahvali pokretom ruke.

Vjetar ga je udarao u prsa i gurao ga natrag. Iz daljine je dopirala grmljavina. Sparks se zagledao prema jugu. Iznad planinskih vrhova zbivao se silovit vatromet, praćen tutnjavom i praskovima.

Oluja se približavala. Na trenutke se činilo kao da plameni noževi paraju nebo. Tlo je podrhtavalo pod nogama. Zrak kao da se ispunio elektricitetom.

Sparks trzajem otvori vrata i odmah ih zalupi.

Raquel je stajala kod prozora. Nije se okretala.

— Bolje bih se osjećala vani u preriji — rekla je.

— Na ovom vremenu?

— Ne volim Camp Nichols — reče Raquel.

— Tješi se, krećemo u zoru — reče Sparks. — Oluja neće dugo trajati.

Sparks je prišao Raquel i položio joj je ruke na rame. Privio ju je uza se. Tako su stajali i šutke gledali vani. Munje su sijevale u sve kraćim razmacima. Nebo su lizali plameni jezici. Pri tom svjetlu stražari na ulazima u logor pojavljivali su se kao prikaze.

— Što je rekao pukovnik?

— pitala je Raquel.

— Slaže se sa mnom — odgovori Sparks.

— Trebalo bi da budemo vrlo oprezni.

— I jesmo — reče Sparks.

— Ubijanje jednom mora prestati, a isto tako prijevare i laži.

— Nismo se morali u to uplesti.

— Naravno. Ali neke stvari ne možeš izbjeći. Ili nećeš.

— Neka, to radi netko drugi.

— Tko? — reče Sparks. — Ako čekaš druge, načekat ćeš se. Ili će sve krenuti ukrivo.

— Plašim se — reče Raquel. — Nisam kukavica, ali...

— Plašim se i ja — reče Sparks. — Ali pazi, strah je katkad dobar saveznik. Podsjeća te da ne smiješ biti lakomislen. Raquel, ti si odvažan žena. Nisam li ti već rekao kako sam sretan što si uz mene?

— Danas još nisi — reče Raquel, okrene se i osmijehne. — Jučer jesi. Prekjučer također.

— Nemoj to zaboraviti — reče Sparks i poljubi je.

— Misliš li da pukovnik nešto snuje? — pitala je.

— Ne — reče Sparks i ugasi svjetlo.

Napolju je bjesnila oluja. Poslije pljuska sručila se na logor tuča, bubnjajući po krovu i prozorima.

— Još si pritom da bi željela biti vani? — reče Sparks.

— Sretna sam tamo, gdje si ti.

Sparks je mislio na Santantu i pukovnika Mortimera. Pitao se, kakvim će putovima krenuti događaji koji ovise o toj dvojici, između kojih se našao kao u škripcu.

Nitko to nije mogao znati. Sparks čvršće zagrla Raquel. Možda će za nekoliko dana oboje biti mrtvi. Ali sada su tu. Živi. Želja da tako ostane bila je jedino ohrabrenje u toj olujnoj noći i nesigurnosti.

VII

Jahači su izronili iz oblaka prašine što ga je vjetar kovitlao s brda. Oluja je bila prošla. Rabbit Ear je nabujao. Voda je vukla sa sobom granje što ga je pokupila s rubova obale.

Dvije su vatre dimile.

Stražari su najavili jahače.

Tyron Culver jašio je gazom ne obazirući se na stražare. Inače plitka voda doprila je konjima gotovo do trbuha.

— Stoj! — viknuo je stražar.

Culver je jednostavno projahao pored njega i zaustavio se usred logora.

Posvuda su se vidjeli tragovi nevremena. Neki su šatori bili nahereni, neki smotani u gvalje, odbačeni u grmlje. Vojnici su bili zaposleni stvaranjem reda.

Tyron Culver stao je pred jednim od poručnika i rekao:

— Bili smo ovdje jučer. Naletjela je oluja i sklonili smo se.

Poručnik namršti čelo.

— Nisam uopće znao da ćete se ovdje pojaviti — rekao je. — Tko vam je rekao, gdje je naš logor?

— Njegovi su prsti posvuda — promrmljao je narednik koji je stajao postrance.

Culver ga je pogledao.

— Mi se poznamo, naredniče? — rekao je. — Jeste li odveli žene? Sve je bilo u redu?

— Bolje negoli zamišljate — reče narednik.

Culver izvuče iz džepa izgužvan papir, nagne se u sedlu i doda ga poručniku. Oficir ga je izravnao, prešao je pogledom preko njega, sklopio ga i spremio. Ukočena lica pogledao je Culvera.

— Dobro — rekao je. — Što predlažete?

— Ništa — reče Culver. — Tražim da se odmah ustanovi činjenica da preuzimam komandu.

— Budite oprezni, Culver — reče poručnik. — Ovdje nemate jednoga jedinoga prijatelja.

— Prijatelji mi nisu potrebni i ne tražim ih — reče Culver podrugljivo. — Prijateljstva me nikad nisu okupljala, poručniče. Kad dođe do gustoga, čovjek se uzda u sebe.

— Mene pak ne zanimaju propovijedi — reče poručnik i mahne drugom ko-

mandiru. — Gospodin Culver namjerava preuzeti zapovjedništvo — rekao je.

— Kojim pravom?

— On misli da ga je dobio. — Poručnik pogleda Culvera i reče: — Predlažem da naredite vojnicima da podignu na nas puške. Da vidimo, što će se dogoditi.

Culver je šutio.

Drugi je poručnik rekao:

— Ništa! Baš ništa! Ali ako mi zapovijedimo da se oružje uperi u vas i vaše bitange?

Culver je i nadalje šutio.

— Čula bi se jaka salva i bili biste propisno napunjeni olovom — reče drugi poručnik. — Nadam se da smo time raščistili pitanje zapovijedanja.

— Punomoć je pokazana i pročitana — reče Culver i upre rukom u prvoga poručnika. — Prema tome, kako zamišljate moju ulogu?

— Možete nas voditi — reče prvi poručnik. — Kao izviđač.

— Izviđač? — zagrcne se Culver. Bilo je očito da se teško svladava. — A znate li, kamo vas vodim?

— Kamo?

— U pustinju — reče Culver. — Je li vam jasno, što tamo vrijedi vaša plava uniforma?

— Dok moji vojnici rade ono što zapovijedim — reče poručnik — moja je plava uniforma vrednija od vaše stražnjice.

— Je li? — procijedio je Culver. — Budite jednako pametni kad neće biti jasno, idete li naprijed ili natrag po bespuću koje vam vojska nije mogla pokazati.

— Ne zabrinujte se, Culver — reče poručnik. — Mi ćemo paziti na vas i gdje god bili, nećemo vas izgubiti.

— Poručniče — oštro će Culver — mislim da vaše ponašanje nije u skladu s onim što bi željeli vaši pretpostavljeni.

— O tome možemo raspravljati kasnije — reče drugi poručnik. — Moći ćete se žaliti na nas koliko vam drago. Ali sada nam recite ukratko, o čemu se radi?

— U mojoj se punomoći govori o tome da me morate slijediti. I o tome da ništa ne moramo objašnjavati. Dakle, očekujem da ćete začas biti spremni za pokret. Čekat ću vas sa svojim ljudima na rubu logora.

Razgovor nije tekao po njegovoj volji, no u tim završnim riječima Culver je uživao. Vidjelo se to i po tome što je paradno okrenuo konja i poveo svoje ljude kao da je na generalštabnoj vježbi.

Crinkle je bio najbliže i rekao je:

— Zašto bismo morali gutati sve što izgovore ti uniformirani majmuni?

— Tiše! — reče Culver. — Bijesni su zato što mi znamo više od njih. Oni ne odlučuju.

Oba poručnika gledala su za Culverom. Jedan je rekao:

— Ništa mi se od svega ovoga ne sviđa!

— Ali nam ništa drugo ne preostaje negoli da ga slušamo — odvratio je drugi.

— Tko odgovara za naše vojnike?

— Klipan ima punomoć. Ima zapovijed koja nama u Camp Nicholisu nije dana. Prema tome?

— Čuo sam ja ponešto o tomu čovjeku. Kažu da je opasan. U južnom Teksasu raspisana je za njim pótjernica.

— Ako se naši pretpostavljeni upuštaju u nešto s takvim čovjekom...

— Motrit ću ga kao zmiju — reče poručnik. — Bude li moralo tako biti, ustrijelit ću ga.

— To bi vjerojatno valjalo učiniti odmah — reče prvi.

— Ili najkasnije u trenutku kad nam više neće biti prijeko potreban.

— Učinio bih to sa zadovoljstvom.

* * *

Naježeni vrhovi Mustang Mountainsa bili su odjeveni u sunčano crvenilo. Zrak je titrao od vrućine. Vjetar je poslije oluje oslabio. Ništa se nije micalo. Sve se pržilo. U takvoj grobometini čula se škripa kola i kopita na-daleko.

Sjene su se izdužile. Isušeno grmlje i obogaljena

stabla upotpunjavala su sumornost sutona.

— Sad će se pojaviti duhovi — reče pukovnik Mortimer šaleći se i trgne konja tako da se približi kolima.

— Ah — odmahne Sparks — odavno nas promatraju. Zemljište oko nas puno je zaklona i života. Mi ga, doduše, ne vidimo. Ili vidimo samo ono što je mrtvo.

— Čudna zemlja — reče Mortimer.

Na sebi je imao tamnoplav ogrtač i konjički šešir širokoga oboda, duboko nabijen na čelo.

— Tko bi imao vremena, mogao bi se čuditi — reče Raquel. — Tko mora ovdje živjeti...

— Da, da — promrmlja pukovnik. — Ali, recimo, negdje mora biti vode... Kiove...

— Naravno, i njima je potrebna voda — reče Sparks. — Ima je u njihovu klancu. I vode i trave za konje. Upravo to je mjesto koje su dosad mnogi tražili i nisu ga vidjeli. Prije su bili mrtvi.

— Mjesto koje spominjemo — reče Raquel — Kiove nisu izabrale zato što je tako divno, nego zato što im je pružilo zaštitu. Kiove su prije jahali pustinjom i lovi-li bizone...

— Ah, ta se vremena ne mogu vratiti — umiješao se pukovnik. — Možda su to bila takozvana zlatna vre-

mena, ali prošla su. Mene zaokuplja mogućnost da se nitko ne mora sakrivati, niti Kiove pred nama niti naseljenici pred njima.

— Tu smo — reče Sparks, skrene kola pokraj grmlja i zastane kod suhoga potočnoga korita.

Mjesto je bilo dobro izabrano. Bilo je zaklonjeno a pregled okoliša bio je danju vrlo dobar.

Večer se spuštala na pustinju. Prijelaz iz dana u noć u tim je krajevima nagao i jedva zamjetljiv. Odjednom bi pao mrak.

— Raquel će dovesti Santantu — reče Sparks i poče zajedno s njom oslobađati zapregu.

Raquel se popne na jednu životinju i krene u zanoćnu sjenu. Sparks je stajao u mjestu i gledao je za njom.

— Vaša je žena divna — reče pukovnik Mortimer. U međuvremenu sjeo je pored kola i promatrao kako Sparks prikuplja suvarke za varu. — Ali — nastavio je — takav je život za nježni spol težak.

— Raquel ga podnosi — reče Sparks. — Valja reći da je upoznala i drukčiji život, ali ovaj ne bi mijenjala ni za koju cijenu.

— Naučio sam nešto o tome — reče Mortimer. — Jednom je već bila udata...

— I ja sam bio oženjen — reče Sparks. — Izgubio sam ženu kad i ona muža. Moja

je žena bila Arapaho. Raquelin muž bio je službenik zadužen za poslove s Indijancima i njegovi pretpostavljeni žrtvovali su ga kao janjca.

— Gorka iskustva — reče Mortimer. — Utoliko više cijenim vašu pomoć.

— Hm — promrmlja Sparks.

Vatra se rasplamsavala. Sparks je postavio tronožac i pristavio vodu za kavu.

— Katkad mi se čini — govorio je — da je većina bijelaca koji su u prošlih deset godina dolazili na Zapad o meni mislila drukčije. Držali su da sam naivčina koja se može namagarčiti kad kome padne na um.

— Hm — uzvratu pukovnik — ali sada su vremena teška.

— Koješta — reče Sparks. — Zašto bi baš sada vrijeme bilo osobito teško? Samo po sebi, ono se ne mijenja. Možda bismo morali priznati da je među nama sve više loših ljudi.

— Vjerojatno imate pravo — reče pukovnik.

— Jesam — uzvratu Sparks. — Sklon sam tome da vjerujem ljudima, i to je moja velika mana. Uvijek polazim od toga da oni s kojima dolazim u dodir donose dobre namjere. I pri tom mišljenju ostajem dok se ne uvjerim u suprotnost.

Mortimer je šutio.

Sparks je kušao kavu i počeo je natakati lončice.

— Kad će doći Satanta?
— pitao je Mortimer, hladeći napitak otpuhivanjem.

— Nikad — reče Sparks i pogleda oštro pukovnika.

— Ne razumijem — reče Mortimer žmirkajući. — Pa vaša je žena...

— Raquel je odjašila k Satanti — reče Sparks — da bi sklonio svoje pleme u sigurnost.

— Ali...

— Pukovniče — reče Sparks — ja sam uistinu naivan, ali nisam tako tupav kao što mnogi misle. U svojoj naivnosti vjerujem u to da ljudi misle ono što govore. To je jedno. Drugo, naivci su osjećajni ljudi i teško podnosim činjenicu da nekima život čovjeka druge boje kože ne vrijedi koliko slinav čik.

Mortimer je i nadalje šutio.

— Pukovniče — reče Sparks — dugo sam razmišljao o tome, kako netko može tako uvjerljivo govoriti o miroljubivu sporazumu, o miru, a misliti upravo suprotno.

— Ne razumijem, Sparks. Što hoćete reći? — promuklo će Mortimer.

— To vi sami najbolje znate — reče Sparks i pogleda Mortimera. — Zaslužili ste kolajnu za umješnost. Uživajte glas čovjeka koji je posve drukčiji od većine oficira. Nikad niste propuštali priliku da iznesete mišljenje koje vam je

donosilo neprilike. Pripadali ste odvažnim ljudima koji su se žrtvovali za uvjerenje. Vjerovali ste da se sve može popraviti. Ali jednom dođe do zamora, pogotovu kad se čovjek uporno bori i neprestano gubi.

— Još ništa ne razumijem — reče Mortimer.

— Nadali ste se drukčijoj karijeri — reče Sparks. — Stekli ste pukovnički čin. Mnogo za čovjeka koji je tako jedio one iznad sebe. Ali poslali su vas u Camp Nichols, tamo gdje i tvrd oficir počne truliti. Dokrajčili su vas. Vaše sposobnosti pogodovala su tome, jer vojska ne voli ljude koji misle drukčije od vodstva. Druga je opasnost bila da vas vrate u civil, da vam daju prijevremenu mirovinu. Čovjeku u polovici četrdesetih! Tko da to podnese?

— Sparks, niste li vi šenuli?

— Nisam! Dopustite da ponešto pojasnim. Jedina mogućnost da popravite svoj položaj u tome je da napravite temeljit zaokret. Da bacite preko palube sve ono što ste govorili. Da učinite nešto po volji pretpostavljenih. Po mogućnosti nešto, zbog čega bi vas takozvana javnost slavila kao junaka. Valjalo je naći priliku. Satantin uporan otpor! To je to!

— Dovukli ste me u pustinju da mi se rugate? — jetko će pukovnik.

— Ne! Naprotiv, vjerovao sam vam — reče Sparks. — Gotovo do posljednjega časa, pukovniče. Metnimo to na stranu moje naivnosti. Ali kod mene ipak proradi živac. Surova priroda podari čovjeku fina osjetila. To se kod mene probudilo. Da ste uspjeli provesti svoj plan, vaš bi ugled stelimice porastao u višim komandama i u javnosti. Na Istoku ima, doduše, mnogo ljudi koji se protive istrebljivanju Indijanaca, ali što bi oni mislili? Ako je čovjek Mortimerova kova, koji se uvijek zalagao za mir, krenuo na Kiove! Je li se moglo učiniti nešto drugo? Nije! Mortimer je jamstvo. Mortimer je junak dana. Razumijemo li se sada, pukovniče? S nekoliko tuceta mrtvih Kiova htjeli ste spasiti karijeru.

— Ali sada je dosta, Sparks! — podviknuo je Mortimer.

— Polako! — otegne Sparks. — Prisjetite se da sam vam rekao kako smo na putu k Satanti imali pratnju. Spomenuo sam čovjeka koji se zove Culver. Znate i to da je došlo do pucnjave i da sam pogodio Culverova čovjeka. Što je Culver tražio za mojim petama? Put k Satanti! Po čijem nalogu? Po vašem! Htjeli ste me iskoristiti kao mamac. Htjeli ste mojim tragom doći do Satantina skrovišta. Kad to nije uspje-

lo, prilagodili ste plan. Pošli ste sa mnom u pustinju. Moram priznati da ste odvažni i spremni na žrtvu.

Sparks se mračno osmjehnulo i nastavio je:

— Kad sam ujutro došao do čovjeka kojega sam noću pogodio, htio sam ga pokopati, da ga ne razvlače zvijeri. Ali žilavi ljudi prkoše smrti. Razbojnik je bio živ. Umro je tek sat poslije moga dolaska. Imao je vremena da mi ponešto kaže. Nisam vjerovao da ste se upustili u suradnju s Tyronom Culverom. Uprkos svemu, odvezao sam se k Satanti i dogovorio sam susret. Ali više si nisam mogao priuštiti da budem naivan. Istraživao sam. Razgovarao sam s grobarom koji se brine o groblju pored prerijske kapelice. Sreo sam također još nekoliko ljudi. Pukovniče, ova zemlja nije tako pusta kao što se naoko čini! Culver je od Satante preuzeo zarobljene bijelkinje i dao mu zauzvrat puške. Nije bilo teško ustanoviti da je radio za račun vojske. Da je za njezin račun uspostavio veze s Kiovama i pokušavao otkriti skrovište. Nije uspio. Propao je također pokušaj da prati mene i Raquel. Ali sada bi trebalo da sve bude sigurnije. Negdje na rubu pustinje logoruju vojnici iz Camp Nicholisa! Kad smo Raquel i ja stigli k vama, odmah nam je upalo u oči da je logor gotovo prazan.

Jedan od konjušara pričao mi je da su dvije čete odjašile prema Rabbitu. Komandiri nisu imali jasnih zapovijedi. U Camp Nichol-su bilo je prije nas Tyron Culver. Ostatak mogu naslućivati. Vjerojatno bi trebalo da Culver vodi vojnike u pustinju. Kad bi se Santana sastao s vama, bio bi zarobljen. Nije li tako? Pukovniče, dobili biste orden i bolje mjesto. Ali naum se neće ostvariti! Malo je nedostajalo da me ne prevarite, no.

Mortimer nije otvorio usta. Kad se naglo nagnuo naprijed, Sparks je posegnuo za revolverom. Toga trenutka oblila mu je lice vruća kava.

Sparks podigne ruke i baci se na leđa. Nije izgubio prisebnost, no nekoliko je trenutaka bio slijep. Obrazi su ga pekli.

Kad je Sparks progledao i pridigao se, Mortimer je već bio u sedlu i jahao je prema sjeveroistoku, držeći se potočnoga korita.

Sparks obriše lice. Krivo je procijenio Mortimerovu reakciju, ali bio je uvjeren da neće odustati od plana. To i nije mogao. U tom slučaju bio bi uništen.

Mortimerov plan bio je posljedica čistoga očaja. Uništenjem Kiova htio je poboljšati svoj oficirski položaj. O sadašnjem Mortimerovu očaju mogao je Sparks samo nagađati.

Sparks izgazi vatru i zapreže mazge. Tri su bile dovoljne za vuču.

Nekoliko trenutaka kasnije kola su krenula u noć.

* * *

Sparksove pretpostavke bile su ispravne. Iako je gonio zapregu brzo, makar se pritom stvarala velika buka, negdje iza leđa muklo su udarala kopita velike skupine konja, koje jahači nisu štedjeli kao niti on mazge.

Ovaj put neželjeni pratioci nisu čekali dan da uđu u pustinju i da tako svrate pažnju na sebe. Vjerojatno je bilo dovoljno da jedan jedini izviđač obavi sve što je bilo prijeko potrebno da jedinice krenu u sumrak. Pukovnik Mortimer bio je već sigurno kod njih. Sada će pokušati da sustignu Sparksova kola.

Izgledi nisu bili loši. Sparks je razmišljao i o tome da se jednostavno počne vraćati, ali od toga bi bilo malo koristi. Brzo bi bio uhvaćen. Valjalo se pouzdati u bolje poznavanje pustije. Osim toga, morao se naći s Raquel.

Iza skupine oblaka odjednom se prolila mjesečina. Mjesec se pojavio poput velikog lampiona.

Nadošla svjetlost otkrila je Sparksu okoliš. Srebrnasta zmija bio je Mustang Creek. Sparks je trgnuo uzde. Kola su trzajem izašla ih pijeska i sasvim se

približila vodotoku. Zapre-
ga se upinjala. Na besput-
nom tlu kotači su urezivali
duboke brazde. Podnožje
brda sporo se primicalo. No
poslije izvjesnoga vremena
podloga je postala čvršćom
i napredovalo se brže.

Sparks je morao paziti da
negdje ne zaglibi ili da se
kola ne prevrnu. Morao je,
dakako, paziti i na to da se
štogod ne dogodi kojoj ma-
zgi u zaprezi. Životinje su
se naprezale i katkad ih ni-
je bilo lako voditi.

Povrh svih tih briga i
muka bila je mora koju je
stvarala pomisao na namje-
re konjanika koji su mu
negdje iza leđa.

Jedina, slaba utjeha bila
je u nadi da je Raquel do-
voljno brzo stigla u klanac.

Sparks se tješio također
time da postoji prečac, do-
duše takav da ga može ko-
ristiti samo dobar jahač ili
pješak.

Ušao je duboko u brda.
Skrenuo je prohodnim
usponom prema dvjema
tamnim stijenama i među
njima je stao. Odmah je
skočio sa sjedala, ispregnuo
treću mazgu i bacio se na
njezina neosedlana leđa.

Iza njega još se čuo konj-
ski topot. Mukao i dalek.
Sparks je pomišljao da to
slabljenje zvuka govori o
tome kako jahači gube ori-
jentaciju. Međutim, bio je
svjestan toga da ovaj put
imaju izvanrednu priliku.

Prodor je bio dubok. Ako

je Tyron Culver s njima,
najvjerojatnije će naći cilj.
Kad je Sparks zaustavio
Culvera, razbojnik je bio
gotovo pred uspjehom.
Osim toga, Culver je čovjek
divljine, naviknut na pusti-
nju i na pustoš brda. Culve-
ra nije lako zbaciti sa sedla.

Unatoč svemu tome, Cul-
veru će biti potrebno podo-
sta vremena da napipa pro-
laze u bespuću, na stjenovi-
tu tlu bez tragova.

Sparks je jašio vratolom-
no. Uskoro su se čuli samo
udarci kopita njegove živo-
tinje.

Prešavši kamenito sljeme,
ugledao je duboko u nizini
bljesak Mustang Creeka.
Pojašio je udesno. Uskoro je
začuo prigušene zvukove
ljudskih glasova. Glasovi su
se pojačavali i to ga je vo-
dilo. Zatim je osjetio u no-
zdrvama dim. Približavao
se logoru Kiova.

* * *

Raquel je pomagala že-
nama. Valjalo je pričvrstiti
na leđima ponija mnogo
svežnjeva i podići djecu.

Satanta je stajao sa stra-
ne i kamena lica proma-
trao pripreme za pokret.

— Tvoje su namjere bile
dobre, Sparks — rekao je,
zagledan u maglu koja se
vukla između stijena. — Ali
većinu među prevarenima
sačinjavaju upravo takvi
ljudi.

— Pukovnik Mortimer ni-
je bio čovjek kojemu se ne
bi moglo vjerovati — reče

Sparks. — Do posljednjega trenutka odbijao sam misao da je posrijedi prijevara. Dogodilo se da... Satanta, da bi to čovjek razumio, mora biti bijelac. Slušaj me mnogo malih i velikih poglavica. Iznad svakoga od njih još je jedan viši. Tko je god niži od njega, hoće se popeti naviše. Dešava se da su u tom nastojanju mnogi spremni na sve. Čak i na to da popljuju sami sebe.

— Od bijelaca nisam nikad očekivao nikakvo dobro — reče Satanta. — Ali i ja sam razmišljao o tome da život koji je neprestana borba više nije pravi život. Kamo vodi neprestano ubijanje? Kakva je budućnost moga naroda? Ne možemo vječno ratovati. Ratnici ginu. Djeca rastu poput mladunčadi grabežljivaca. Nikad sigurnosti. Nikad mira. Život u brlozima. Borba za zrak koji se udiše. A i to se katkad plaća krvlju.

Sparksa je ispunjavala gorčina.

Kad se Raquel našla u blizini, doviknuo joj je:

— Ostajem! — uzvratila mu je Raquel. — Moram pomoći ženama.

— Idite s nama — reče Satanta. — Bijelci nas neće stići. Ne smiješ im dopasti šaka.

— Mene neće uhvatiti — reče Sparks. — Ali htio bih znati, što namjeravaju. Možda ih uspijem zavarati.

Sparks se popne na svoju mazgu i pojaši prema sivilu svitanja. Kad je izašao iz kanjona Kiova skrenuo je u pokrajnji klanac koji je vodio naviše u brda.

Svitanje je počelo razgoniti maglu.

S vrha na kojem se zaustavio Sparks je promatrao konjanike. Jahali su u dvoredovima uskim putem koji je pratio Mustang Creek. Zatim su ušli u klanac.

Vojnici su bili naoružani do zuba. Topot konja odjekivao je šuplje.

Znači, uspjeli su, pomisli Sparks.

Tyrona Culvera nije mogao otkriti.

Sparks se okrenuo prema logoru Kiova. Nikakvih zvukova, nikakva znaka života.

Odjednom se podno Sparksa pojavio jahač. Ugledali su se istodobno. Jahač je naglo zauzdao konja. Sparks je trgnuo mazgu.

Jahači su se šutke promatrali. Na pukovniku Mortimeru vidjelo se da nije spavao, ali svatko bi opazio da je napet poput luka.

— Otežali ste nam pokret, Sparks — rekao je Mortimer — ali, kao što vidite, nije koristilo. Ovaj put našli smo cilj.

— Bacite šešir, pukovniče! — reče Sparks. — Zašto da ga trpi glava? Vi ste obična varalica!

Mortimer se trpko nasmijsao.

— Jednom smo bili, jednaki, Sparks — rekao je. — Jednako smo gledali na Indijance. Dugo je bilo tako. Dovoljno dugo da opržim prste. Ono što ste govorili zadnje noći zvučalo je dobro i razumno. Ali vi živite u oblacima, Sparks. Vi ste sanjar. Ja sam vojnik. Ja mogu ostati samo oficir. S Indijancima nikad neće biti mira. Život će istrijebiti sanjare.

Montimer podigne revolver i hladnokrvno ga uperi u Sparksa, koji je sjedio na mazgi kao da se okamenio.

Iz klanca je odjednom doprla paklenska paljba. Krikovi kao da su parali nebo. Životinje kao da su podivljale.

Jutarnje sunce prevladavalo je izmaglicu.

Sparks je vidio plamen na vrhu pukovnikova revolvera. Čuo je smijeh. Sve se to zbilo u trenutku kad se bez razmišljanja bacio preko mazgina vrata. Metak ga je udario kao da je ošinit bičem. Preko lijeve strane vrata kao da je netko provukao žeravicu. Topla tekućina počela je curkati niz prsa.

U omaglici koja ga je spopala Sparks je trgnuo mazgu i trgnuo je revolver. Sasvim blizu planula su dva hica. Više nije mogao misliti o tome, tko puca. Bio je izgubljen. No u nekoj snohvatici vidio je da se pukovnik Mortimer udaljuje.

— Sve je u redu! Sve je u redu! — javila se Raquel.

— Kako sam... — zaustio je Sparks, zatresavši glavom.

Bol ga je osvijestila. Opi-pao je vrat. Tu je bio izvor boli.

— Satanta me poslao za tobom kad su se pojavili vojnici — govorila je Raquel. — Žene i djeca navrije-me su sklonjeni.

Rana je pekla ali nije prejakno krvarila. Sparks se uspravio i pognao životinju brdskim sedlom.

Iza Raquel i Sparksa buknu li su požari. Kolibe od granja gorjele su poput baklji.

U neko doba stigli su do kola.

— Na rubu pustinje ostavit će svoje ljude — reče Sparks.

- Pa?

— Teško ćemo se provući.

— Hoćeš li da zato napustimo sve što posjedujemo?

— reče Raquel i zaniječe glavom. — Ne! Uspjet ćemo!

Riječi više nisu bile potrebne.

Uskoro su sve životinje bile u zaprezi.

VIII

— Povukli su se, gospodine! — dovikivao je poručnik. — U kolibama i šatorima nema nikoga.

— U potjeru! — zapovijedio je Mortimer. — Ne mogu biti daleko.

— Možda vode sa sobom bjelačku djecu — reče poručnik, prišavši bliže.

— Potjera! — ponovi pukovnik Mortimer. — Nema zarobljenika! Jasno?

— Jasno, gospodine!

Kolona je jašila između zapaljenih koliba i šatora. Zelena oaza Kiova nalikovala je na ušicu igle koja se šiljkom uprla prema zapadu.

Topot konja u kanjonu odjekivao je mnogo jače nego li na otvorenom. U razorenim skloništima nije nadiralo niti sunce. Ispod skošenih klisura vladala je vječna sjena.

Vojnici su jahali klancem s isukanim sabljama. Pukovnik Mortimer bio je na čelu. On je u ruci držao revolver.

Kad su konjanici ušli oko dvjesto jardi duboko u suženi dio klanca, stijene su odjednom oživjele. Između kamenja i iz prašine iznikle su Kiove. Posvuda kao da su izrastali zbiti ratnici. Mnogi su bili naoružani puškama.

Mršav narednik prve čete prepoznao je oružje i psovao je Tyronea Culvera, pukovnika Mortimera i sve koji su dopustili da do toga dođe. U tome nije bio osamljen.

Podigla se divlja grmljavina. Kao da se otvorio pakao. Kiove su osule paljbu po svemu što se micalo u uskom klancu. Nestao je

metož. Konji su se propinjali, vrtjeli se oko sebe i udarali jedni u druge. Mnogo je vojnika popadalo sa sedla. Na njih su se bacili ratnici koji su vrebali iz zaklona u tijesnom klancu. Neki su jahači naprosto strgnuti sa životinja.

Pukovnik Mortimer je vikao:

— Paljba! Povlačenje!

Kao da ga nitko nije čuo ili nije slušao zapovijedi. Mortimerov konj odskakivao je kao da su ga napale ose.

Kad se pred njim ustobio snažan ratnik, Mortimer je znao da gleda u Satantu, iako ga dotad nikada nije vidio.

Satanta je stajao na povišenu mjestu. Prekrižio je ruke na prsima i kamena lica promatrao je što se događa.

U klancu se zgušnjavao barutni dim, miješajući se s prašinom, vonjem znoja i mirisom krvi.

Pukovnik Mortimer podigne revolver prema Satanti i opali. Promašio je. Sljedećega trenutka osjetio je žestok udarac u leđa. Okrenuo je glavu i pao je bez riječi. Konj je odskočio i odjurio.

Mortimer se našao u čvrstim i snažnim rukama. Kad mu se donekle izbistrio pogled, prepoznao je jedno lice.

— Poručniče Corber! — izustio je.

Buka je progutala te je-
dva izgovorene riječi.

* * *

Iz grmovite udoline poja-
vila su se četiri jahača. Cul-
ver je bio u dugom ogrtaču
koji je vjetar širio kao krila
ptičurine. Na vrhovima di-
na pojavljivali su se pješča-
ni vrtuljci.

— Hej, Sparks! — viknuo
je Culver. — Sjećaš li se
Red River Springsa?

Govoreći to, Culver se
smijao. Njegovi ljudi prepri-
ječili su put.

— Slušaj, dečko — nasta-
vio je — znao sam da ćeš
se izvući jer si za plavce
odviše dobar. Ali za mene
si mališan! Znao sam da
ćeš prozreti pukovnika. Ali
meni nisi dorastao. I, dragi
moj, sad je kraj!

— Čuješ li pucnjeve? —
javio se prištičavi, sijevajući
pogledom. — Tu će biti
skalpova!

Eksplozije su se odbijale
od stijena i lutale su brdima.

— Pitanje je, čiji su skal-
povi — reče Sparks, ne za-
ustavljajući zapregu.

— Stoj! — viknuo je Cul-
ver. — Još nismo izravnali
račun!

— Račun? — nasmijsao se
Sparks. — Nas dvojica ima-
mo toliko otvorenih računa
da ih više ne brojim. Među-
tim, znam da se štakor ka-
kav si ti ne upušta ni u što,
licem u lice. Nemaš ti pe-
tlje. Recimo, zaista bih bio
iznenađen da si ujahao s
vojnicima u klanac.

— Ja nisam njihov pu-
kovnik koji teži za napredo-
vanjem — reče Culver. —
Sparks, za mene je sve ovo,
običan posao. Mrtve Kiove,
žive Kiove, koga to zanima?
Što se mene tiče pukovni-
kova želja da se pročuje i
da napreduje? Nemoj me
više gnjaviti, ili ću i tebe i
ženu skinuti s kola prije
negoli sam naumio.

Culver je podigao revol-
ver. Sparks je bičem ošinuo
životinje. Mazge su povukle
svom snagom. Kola su po-
jurila ravno na Culverove
ljude koji su se zaustavili
nasred puta.

Culver je pucao. No
Sparks je već bio uhvatio
Raquel za ramena i bacio
se zajedno s njom natrag
preko niskoga naslona. Ne-
koliko metaka zabubnjalo
je po kolima.

Dok se Raquel vukla na-
prijed da se dočepa uzda,
Sparks je puzao natrag. U
uglu je zabacio platneni po-
krov i podigao pušku. Cul-
ver i njegovi ljudi izbjegli
su nalet kola i pucali su
postrance.

Sparks nije dugo nišanio.
Prvim metkom pogodio je
Culvera. Revolveraš se po-
digao u sedlu. Ogrtač je za-
lepršao kao da će ptičurina
poletjeti. Konj je odskočio
pobočke i Culver se našao
u prašini.

Sparks je ponovo nišanio
i pucao iz kola koja su tetu-
rala niz kolotečine. Prištiča-
vi se povio. Uhvatio se za

sedlenu jabuku ali se nije mogao zadržati. Polako je skliznuo na tlo. Jedan od preostale dvojice pokušao je dostići kola. Sparks ga je pogodio kad mu se približio na nepunih deset koraka. Metak ga nije oborio ali jahač je trzajem okrenuo konja i odjurio je za četvrtim razbojnikom koji je već grabio u pustinju.

Mazge su usporile. Kad se Sparks okrenuo, Raquel je polegnuta preko naslona svom snagom zatezala uzde. Priskočio je da joj pomogne. Još malo krivudanja i kola su stala. Raquel se iscrpljena spustila na dno i zagledala se u isprevtane i ispremiješane stvari.

— Zamalo si mi polomio kosti — rekla je.

— Malo je nedostajalo pa da jedno od nas otputuje u vječna lovišta — reče Sparks.

— Vjerojatno — uzdahne Raquel.

— Drugi put... — zausti Sparks.

— Misliš li da će još jednom netko po meni pucati?

— upita Raquel.

— Nadam se da neće — odgovori Sparks.

— I ja — reče Raquel.

* * *

Povorka se otegla obroncima Mustang Mountainsa. Na čelu su bile žene s djecom i teretne životinje. Iza njih su išli zarobljenici, postrance ratnici.

— Sa sjevera dolaze plavi jahači — reče Sparks. — Raquel i ja smo ih vidjeli.

— Vidjeli su ih također moji izviđači — reče Satanta. — Ali neće nas naći. U zemlji Kiova ima mnogo skrovišta. — Satanta tužno pogleda Sparksa i nastavi: — To sam htio uštedjeti našoj djeci. Vječno skrivanje! Zato sam pristao da razgovaram s bijelim pukovnikom. Prevaren sam. Ali neka se plave uniforme ne raduju. Borit ćemo se! Borit ćemo se dokle god budemo prisiljeni.

— Što se događalo u klancu? — pitao je Sparks.

— Pobijedili smo — reče Satanta.

— Jesi li vidio pukovnika?

— Jesam — reče Satanta mirno. — Bio je hrabar. Toliko hrabar koliko je bio glup.

— I što se s njim desilo?

— Pitaj onoga čovjeka tamo — reče Satanta pokazujući prema zarobljenom oficiru koji se s mukom održavao na nogama.

Sparks priđe zarobljeniku. Oficir je podigao glavu. Sparks je prepoznao ordonansa iz Camp Nicholisa.

— Tu ste? — izusti poručnik.

Na razderanoj uniformi vidjele su se mrlje skrutnute krvi.

— Što je s pukovnikom Mortimerom? — pitao je Sparks.

— Preuzeli su ga ljudi iz čete E — reče poručnik. — Mi smo — dodao je pokazujući prema zarobljenicima — mi smo ostali. To jest, ovo je ostatak. Ako se ne varam, Mortimer je ubogaljen.

— Možda ga sada slave kao junaka — reče Sparks. — Sve ima svoju cijenu, zar ne?

— Gad! — pljune poručnik. — Podlac! Sve nas je prevario. U Camp Nicholsu nije bilo čovjeka koji nije vjerovao da pukovnik Mortimer želi s Kiovama sklopiti mir. Neki s tim nisu bili zadovoljni, ali većina je bila spremna da s njim ide u vatru i vodu. Lijepo nas je udesio! Nitko nije imao pojma o tome, što se zapravo događa. Tek smo u pustinji shvatili da smo poslani u kaznenu ekspediciju. — Uzbudjeni poručnik više nije govorio normalnim glasom nego je vikao. — Gospodine Sparks, pomozite mi da se izvučem! — Ne mogu — reče Sparks. — Pokušat ću razgovarati sa Satantom o tome da ne ubija. Jamčiti ne mogu ništa.

— Učinite što god možete — zaklinjao je poručnik. — Kad biste mogli obavijestiti moje u St. Louisu. Ja sam poručnik Corber. Nisam kukavica. Recite ljudima da sam žrtva čovjeka kojemu sam vjerovao do posljednjega trenutka. Recite...

— Reći ću — prekine ga Sparks i pogleda prema ostalim zarobljenicima.

— Ostani s nama, Sparks — reče Satanta.

— Ne mogu — uzvratiti Sparks. — Ali vratit ću se.

— Dodi svakako — reče Satanta. — Ti ostaješ moj prijatelj.

— Svaki nam je prijatelj potreban — reče Sparks. — Vidjet ćemo se!

S tim je riječima Sparks sjeo pored Raquel, koja je već podigla uzde.

— Tamo te čekaju samo neprijatelji — reče Satanta. — Još vjeruješ da se nešto može promijeniti?

— Ne predajem se! — odgovori Sparks. — Ne možemo vječno gacati po krvi. Satanta, kad budete na sigurnom, pusti zarobljenike!

Satantino lice bijaše ukočeno.

— Kad budem odlučivao — rekao je — mislit ću na tebe.

Poglavica je trgnuo ponija i krenuo je prema čelu kolone.

Raquel je pognala mazge prema jugu.

Na jednoj zaravni, Sparks se okrenuo. Kiove su nestajale u brdima Mustanga.

— Ubijanje jednom mora prestati — rekao je.

— U jednome je Mortimer bio u pravu — rekla je Raquel. — Ti si sanjar!

— I snovi su nam potrebni — reče Sparks.

Raquel se naslonila na njega. Sparks je preuzeo uzde. U daljini se vidjela duga kolona uniformiranih jahača. Zastava je vijorila na vjetru.

— Misliš li da ijedan od onih tamo u pustinji zna, zašto se zlopiti u sedlu i zašto se bori? — reče Sparks.

— Ne zna — odgovori Raquel.

— To je to! — reče Sparks. — Ti ljudi ne znaju, zašto ubijaju Indijance i zašto izlažu svoje skalpove.

Kola su se kotrljala prema jugu, gubeći se u pustoj, sunci sprženoj zemlji.

Sparksu je u tim trenucima bila potrebna upravo samoća. Ona može djelovati utješno.

Vjetar je raznosio pijesak i škripu kotača.

K r a j

U PRIPREMI:

Doyle Trent
Otimači nalazišta

Cijena pretplate za godinu dana iznosi 22.460 d, a za šest mjeseci 11.230 d. U cijenu je uračunat i pretplatnički popust. Pretplata se uplaćuje općom uplatnicom u korist računa: NIŠPRO »Vjesnik«, Interna banka, Zagreb, broj 30101-833-2052, (00027 - »LASO«).

Cijena inozemne pretplate za šest mjeseci: DM 33,00, ASCH 234,00, SFR 27,00, HFL 37,00, SKR 116,00, FF 109,00, US\$ 17,00 (avionom US\$ 20,20), C\$ 24,00 (avionom C\$ 28,30), Australia £ 12,00, (avionom £ 15,00).

Uplata na devizni račun 30101-620-16-25731-3252051 kod Udružene banke Hrvatske, Zagrebačka banka, Zagreb (za »Laso«, izdanje OOUR-a IRI).

Ekonomska propaganda: »Vjesnik«, Agencija za marketing, Zagreb, trg bratstva i jedinstva 6.

Zadnja kolor stranica 75.000 d, c/b stranica 50.000 d.

Oslobodeno plaćanja poreza na promet mišljenjem Republičkog sekretarijata za prosvjetu, kulturu i fizičku kulturu SRH broj 2935/7-1973. od 26. XI 1973.

Rukopisi se ne vraćaju.

— svaki tjedan novi roman

**Odsad biramo za vas
najbolje autore
Divljeg zapada:**

**Louis L'Amour
Martin Ryerson**

John Gray

Roe Richmond

Dayle Trent

Gene Curry

Glege Morgan

Arthur Moore

Robert E. Trevathan

Russell Smith

Matt Braun

Milton Bass

Barry Cord

Zane Grey

i drugi